

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

33E JAARGANG

WOENSDAG 14 APRIL 1948

No. 1614

COMMISSIE VAN REDACTIE:

Ch. Glasz; H. W. Lambers; N. J. Polak; J. Tinbergen;
F. de Vries;
J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;
F. Verschelen.

Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste
bladzijde van dit nummer.

INHOUD:

	Blz.
De artikelen van deze week.....	283
Sommaire, summaries	283
Het spaarjaar 1947 in Nederland door Dr J. R. A. Buning	284
De Maritieme Conferentie der Verenigde Naties door Mr H. E. Scheffer	286
Synthetische en natuurlijke vitamines (I) door Dr Ir P. Maltha	289
De Conversieleningwet 1948 en de institutionele be- leggers door D. Houtzager	292
Aantekening: Het „Progress Report” van de Commissie van Zestien	294
Internationale notities: Het Engelse betalingsverkeer met België	295
Amerikaanse toeristen naar Europa	295
Geld- en kapitaalmarkt	295
De Belgische geld- en kapitaalmarkt in Maart 1948 door V. van Rompuy	296
Statistieken: Bankstaten	297
Stand van 's Rijks Kas	298
Eenige indexcijfers van de industriële productie in België ..	298

DEZER DAGEN

grote schoonmaak. Allerwegen is opruiming gehouden onder hangende problemen. De Nederlandse Minister van Financiën vond het ogenblik gekomen om de consolidatie van de staatschuld aan te pakken. Aan de andere kant hebben de Amerikanen één van zijn zorgen uit de weg geruimd: de met zoveel nadruk in de deviezennota bepleite rembourscredieten zullen worden verleend. Waardoor in het importschema plaats voor Amerikaanse goederen kan blijven ingeruimd. Dezelfde gedachtegang, die tot deze beslissing voerde, zal ook een andere sta-in-de-weg voor

Nederlands herstel verwijderen. Thans is als definitief toegezegd, dat het vervoer op West-Duitsland weer mede over de Noordzeehavens zal worden geleid.

Intussen veegde de Minister voor Verkeer een luchtkasteel weg; Burgervveen wordt niet aanvaard. Rotterdam kijkt opgeruimd. Het heeft anderzijds ontdekt, dat het te snel puin heeft geruimd: volgens een recent rapport duurt de wederopbouw van de verwoeste binnenstad ten minste een kwart eeuw. Men gaat daar nu met snelgroeende bomen bosjes aanleggen. Een zeker optimisme is gelegen in het gewicht, dat wordt gehecht aan de snelle groei; van de bomen wel te verstaan. Doch de nieuwe Minister van Wederopbouw heeft bij een rede in Brabant fikse plannen ontvouwd. Misschien ruimt hij de laden van dit welhaast dichtgespijkerde departement wel uit.

Als één ordelijk huisvrouw ging de Engelse Minister van Financiën bij zijn budget te werk. Alle kastjes en laden van de belastingpolitiek werden nagezien. De in totaal vergrote inhoud werd verplaatst en opgestapeld, zodat een evenredige verdeling over de kasten werd verkregen. Daarbij plaatste hij een gebruiksvoorwerp à double usage, politiek en economisch: de belasting op arbeidloos inkomen annex kapitaalsheffing ineens. Over de reële economie bleef zijn klacht de ongenueidheid om daar te gaan werken, waar de noodzaak het grootst, doch ook het werk het zwaarst was. Zoals een dichter in huiselijke zorgen deze situatie heeft getekend: „Ik ben Brahman, maar we zitten zonder meid”.

Nog een Minister van Financiën rapporteerde, dat hij de klitten begon te ontwarren. Het Franse begrotings-experiment schijnt tot zuiverder verhoudingen te leiden. Tegelijk hoorden de Fransen, dat hun „train de vie”, of wat daar van over is, thans wellicht kon worden gehandhaafd. De „train de baisse”, die eerst niets dan stof deed opwaaien, heeft althans een tussenstation bereikt: een lichte prijsdaling is statistisch geconstateerd.

Opgeruimd staat netjes, dachten de Russen en zij verzochten de Engelsen en Amerikanen hun technische hulpdiensten op de verbinding met Berlijn op te heffen. Deze laatsten van hun kant hadden het hoofd vervuld van een drastischer plan, ordening van de bestuursrechtelijke rommelzolder Duitsland. Komt er een Staat West-Duisland; zij althans willen het.

Niet elke wil tot rechtzetten heeft gunstige resultaten. In Palestina — om met Staring te spreken — houdt het eindloos ragen aan; het combineerde dat met heuchtel, die zichzelf bedroog. Twee partijen kunnen niet gelijk het onderste uit dezelfde kan hebben.

Tot die logische conclusie kwamen ook de economen in wording van Amsterdam, Rotterdam en Tilburg, die gezamenlijk met vuur over hun maatschappelijke taak confererden. Zo, dat zij haast vergaten naar de 50ste jaarbeurs te gaan, waar de zakenlieden waren. Uit beide vormen van samenkomst en hun beloop staat vast, dat men in Nederland ook nog wel fris op de problemen kan afgaan.

De Curaçaosche Handel-Maatschappij N.V.

(Curaçao Trading Company S.A.)

GEBOUW „ATLANTA”
Stadhouderskade 6 - Amsterdam

Is voor hare kantoren en vestigingen in Curaçao, Suriname en alle voorname plaatsen in het Caraïbische gebied **blijvend geïnteresseerd in offerten van fabrikanten van:**

Bouwmaterialen	Huish. artikelen	Textiel.
Hang- en Sluitwerk	Electr. Technische art.	Papier
Bouwbeslag	Glas	Emallie
Kleine IJzerwaren	Sanitaire artikelen	Levensmiddelen
Gereedschappen	Dakpannen	Keramische art.

Behandeling van alle
bankzaken

* * *

Bezorging van alle
assurantiën.

R. MEES & ZOONEN

BANKIERS EN ASSURANTIE-MAKELAARS

AMSTERDAM - ROTTERDAM - 'S-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

GEMEENSCHAPPELIJK INSTITUUT v. TOEGEPASTE PSYCHOLOGIE

met medewerking der R.K. Universiteit en de Kath. Econ. Hogeschool
Nijmegen, Berg en Dalscheweg 97 - Heerlen, Stationsstraat 59
Tilburg, Wilhelminapark 25 - Eindhoven, Dommelhoeftstraat 8

Arbeidsanalyse - Personeelsselectie

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo - Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van:
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

Wat wil AMERIKA van ons kopen?

het interview van de maand in

DE ZAKENWERELD

WEEKBLAD VOOR HANDEL, INDUSTRIE EN FINANCIËN
HERENGRACHT 342 - AMSTERDAM-C.

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Gevestigd te 's-Gravenhage

ADMINISTRATIEKANTOOR DORDRECHT - BELLEVUESTRAAT 2, TELEFOON 5346

Personeels-Pensioenverzekering

verschafft directe fiscale besparing — afschrijving van toekomstige lasten — blijvende sociale voldoening
Vraagt U eens welgedocumenteerd advies aan ons
BUREAU VOOR COLLECTIEVE CONTRACTEN

met papier geïsoleerde kabels
voor zwakstroom en sterkstroom
koperdraad en koperdraadkabel
kabelgarnituren, vulmassa en olie

NK F

N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK
DELFT

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK.

Dr J. R. A. Buning, *Het spaarjaar 1947 in Nederland.*

De beschikbare gegevens tonen aan, dat er bij de inkomensgroepen, waaruit de spaarbanken haar inleggers in het bijzonder recruterende, bij voortduring sprake is van tekorten tussen geldinkomen en verbruik. Deze tekorten zijn grotendeels met spaargelden gefinancierd. De spaarcapaciteit van velen is dus beperkt. Daarnaast wordt de spaarzin nog steeds ongunstig beïnvloed door tal van weerstanden, die de nasleep zijn van verschillende overheidsmaatregelen; zo hebben zich bij de zware belastingdruk als nieuwe factoren gevoegd de Noodwet Ouderdomsvoorziening en de voorgenomen werkloosheidsverzekering. Het rentebeleid wordt voor de spaarbanken inmiddels steeds moeilijker; de a.s. conversie van 3—3½ pCt Nederland 1948 wordt dan ook in spaarbankkringen met zeer gemengde gevoelens tegemoet gezien.

Mr H. E. Scheffer, *De Maritieme Conferentie der Verenigde Naties.*

Tot nu toe miste de scheepvaart een representatief orgaan, dat in het kader van de hedendaagse internationale vraagstukken de veelzijdige belangen van de koopvaardij naar voren kon brengen. Wel bestonden er verschillende organisaties met speciale doeleinden, maar van samenwerking en overkoepeling was geen sprake. Langzamerhand is echter de behoefte gegroeid aan internationaal overleg en daarmee aan een organisatie, die de ten uitvoerlegging van de resultaten van dit overleg in de praktijk kan bevorderen. In aansluiting hierop is te Genève tot stand gekomen een verdrag tot oprichting van een Intergouvernementele Maritieme Raadgevende Organisatie (IMCO). De Conferentie is erin geslaagd de uiteenlopende standpunten t.a.v. opzet en taak der nieuwe organisatie tot elkaar te brengen.

Dr Ir P. Maltha, *Synthetische en natuurlijke vitaminen (I).*

De wetenschap der „vitaminologie” heeft zich sinds 1926, toen voor de eerste maal een vitamine (B₁) in zuivere toestand werd geïsoleerd, koortsachtig ontwikkeld. Voor de verschillende vitaminen schetst schr. in economisch opzicht de huidige stand van zaken en de perspectieven. Dit artikel behandelt vitamine A, voorkomend in levertraan, waarvan de wereldproductie in de laatste decennia, vooral in Groot-Brittannië, sterk is toegenomen. De grote bedragen, die met de vitamine A-voorziening zijn gemoeid, hebben een aantal importlanden doen besluiten, naar synthetische productie van dit vitamine te streven. Nederland verrichtte op dit terrein baanbrekend werk; op 8 Mei 1947 werd een passend procédé gevonden.

D. Houtzager, *De Conversieleningwet 1948 en de institutionele beleggers.*

Bij de conversie-operatie in Februari 1947 hebben de institutionele beleggers een geduchte veer moeten laten; voor de spaarders was het directe gevolg een hogere premie voor nieuw te sluiten verzekeringen en lagere rente voor de uitstaande saldi bij de spaarbanken. Inmiddels heeft de Minister van Financiën, door het scheppen van bijzondere faciliteiten, aan de institutionele beleggers de helpende hand toegestoken. Per ult. October 1947 bedroeg het aandeel dezer beleggers in de staats-schuld 50 à 60 pCt. Aannemende, dat dit gemiddelde van 55 pCt ook geldt voor de lening 1938, valt te concluderen, dat van deze lening een bedrag van f 0,66 mln in de portefeuilles der institutionele beleggers aanwezig is. Deelneming, voor dit hele bedrag, in de nieuwe conversie (gelijkelijk verdeeld over de kortlopende en langlopende lening) resulteert dan in een directe rentederving van f 2,5 mln per jaar.

SOMMAIRE.

Dr J. R. A. Buning, *L'épargne aux Pays-Bas pendant 1947.*

En 1947, les bénéficiaires de revenus moyens n'ont pas pu toujours faire face à toutes leurs dépenses de consommation. Pour cette raison l'épargne de la population néerlandaise a été plutôt limitée. En outre, la tendance à l'épargne fut entravée par de lourdes taxes et d'autres obstacles résultant de plusieurs mesures gouvernementales.

Dr H. E. Scheffer, *La conférence maritime de l'O.N.U.*

L'organisation consultative Maritime Inter-Gouvernementale constituée à Genève il y a quelques semaines, est la première tentative à portée mondiale de traiter les problèmes généraux touchant au domaine de la marine marchande dans un esprit de coopération internationale. Il est significatif qu'un accord a pu être conclu en ce qui concerne la structure et le but de la nouvelle organisation.

Dr P. Maltha, *Vitamines synthétiques et naturelles (I).*

Notre connaissance des vitamines s'est rapidement développée pendant les vingt dernières années, ainsi que l'importance toujours croissante de leur production et de leur consommation. Cet article traite de l'intérêt économique de la vitamine A, laquelle peut être produite synthétiquement depuis la guerre. Les possibilités de production ainsi que la consommation de vitamines A augmentent continuellement.

D. Houtzager, *La conversion de la Dette Publique 1948 et les sociétés d'investissement.*

Conformément aux estimations de l'auteur, la conversion de la dette publique, proposée récemment par le Ministre des Finances aux Pays-Bas, signifiera pour les sociétés d'investissement une perte d'intérêts se chiffrant à 2,5 millions de florins par an.

SUMMARIES.

Dr J. R. A. Buning, *Saving in the Netherlands during 1947.*

During 1947 average income earners generally showed deficits between total earnings and total consumption. The Dutch population's capacity to save was therefore rather limited. In addition, the propensity to save was hampered by heavy taxes and other obstacles, resulting from various governmental measures.

Dr H. E. Scheffer, *The Maritime Conference of the United Nations.*

The Intergovernmental Maritime Consultative Organization, drafted at Geneva some weeks ago, is the first world wide attempt at handling the general problems of merchant shipping in a spirit of international cooperation. It is significant that agreement could be reached with regard to structure and purpose of the new organization.

Dr P. Maltha, *Synthetic and natural vitamins (I).*

During the past decades our knowledge of vitamins has increased very rapidly, accompanied by a steadily growing importance of vitamin production and consumption. This article deals with the economic significance of vitamin A which since the war can be produced synthetically. Together with the possibilities of production, the consumption of vitamin A is continuously increasing.

D. Houtzager, *The significance of the proposed conversion of national debt for institutional investors.*

According to the writers' estimates the conversion of national debt, as recently proposed by the Dutch Minister of Finance, will cost institutional investors a loss of interest amounting to fls 2,5 millions a year.

HET SPAARJAAR 1947 IN NEDERLAND.

In het Jaarverslag over 1946 van De Nederlandsche Bank komt de volgende passage voor:

„Wil een verdere ontwikkeling in inflationeele richting worden voorkomen, dan zal er zooveel mogelijk evenwicht moeten bestaan tusschen den omvang der investeringen, voor zoover die niet direct of indirect gefinancierd worden uit buitenlandsche credieten of uit liquidatie van buitenlandsch vermogen, en den omvang der loopende besparingen, onder welke hier uiteraard niet moeten worden begrepen de „besparingen” die door een eventueel inflatieproces zelf zouden worden afgedwongen. Slechts door werkelijke besparing, d.i. door onthouding van consumptie, kunnen wij arbeid en goederen vrijmaken voor investeringsdoeleinden of voor den export, waarmee wij den invoer van voor investering bestemde importgoederen kunnen betalen. Dit stelt reeds thans, maar zeker voor de toekomst, hooge eischen aan de spaarcapaciteit van ons volk”¹⁾.

Nu er inmiddels wederom een jaar is verstreken, kan het zijn nut hebben eens na te gaan, hoe het met deze spaarcapaciteit in het afgelopen jaar gesteld is geweest, voorzover deze althans bij de verschillende spaarinstellingen tot uitdrukking komt.

Spaarcapaciteit.

Gelijk het vorige jaar te dezer plaatse reeds werd vastgesteld, kan de spaarcapaciteit worden gezien als de resultante van het spaarvermogen en de spaarzin.

Uit de door het Centraal Bureau voor de Statistiek gepubliceerde statistiek der huishoudrekeningen²⁾ valt af te leiden, hoezeer het voor velen nog altijd moeilijk moet zijn om spaargelden terzijde te leggen.

Uit de resultaten over het 4de kwartaal 1946 en het 2e en 3e kwartaal 1947³⁾ blijkt duidelijk, dat er bij de inkomensgroepen, waaruit de spaarbanken haar inleggers in het bijzonder recruterden, bij voortduring gewerkt wordt met tekorten tussen het totale geldinkomen en de totale waarde van het verbruik, gelijk door onderstaand overzicht wordt geïllustreerd:

Nadelig verschil per kwartaal tussen totaal geldinkomen en totale waarde van het verbruik.

Inkomensgroep	4e kwartaal 1946	2e kwartaal 1947	3e kwartaal 1947
f 30—f 40 per week	— f 109,90		
„ 40—, 50	— „ 54,38	— f 31,68	— f 56,14
„ 50—, 60	— „ 76,72	— „ 63,47	— „ 31,09
„ 60—, 70	— „ —	— „ 43,54	— „ 69,72
„ 70—, 80	— „ —	+ „ 55,96	— „ 0,69

Deze tekorten zijn voor een overwegend deel gefinancierd met spaargelden, zoals blijkt uit de hieronder volgende gegevens, welke eveneens aan voormelde statistieken zijn ontleend:

Mutaties in het spaartegoed.

Inkomensgroep	Meer opgenomen dan ingelegd.		
	4e kwartaal 1946	2e kwartaal 1947	3e kwartaal 1947
f 30—f 40 per week	— f 98,05		
„ 40—, 50	— „ 63,74	f 6,14	f 23,—
„ 50—, 60	— „ 86,19	— „ 49,87	— „ 21,51
„ 60—, 70	— „ —	— „ 59,32	— „ 29,29
„ 70—, 80	— „ —	— „ 25,92	— „ 49,13

Hieruit blijkt dus zonneklaar, dat het inderdaad voor velen onmogelijk is om spaargelden af te zonderen, zij het ook dat erkend moet worden, dat er voor een aantal grotere gezinnen, waarvan vele leden in het productieproces zijn ingeschakeld, bij een weloverwogen beheer toch nog wel spaargelden moeten overblijven. De bezetting

¹⁾ t.a.p. blz. 11.

²⁾ Huishoudrekeningen van hand- en hoofdarbeiders in enkele middelgrote en kleine steden.

³⁾ Over het 1e kwartaal 1947 werden geen vergelijkbare cijfers gepubliceerd; die over het 4de kwartaal 1947 zijn nog niet verschenen.

der gemakkelijheidsinstellingen wijst er wel op, dat nog dikwijls grote bedragen voor dergelijke doeleinden worden gebruikt, welke beter als een appeltje voor de dorst zouden kunnen worden bespaard.

Daarnaast wordt de spaarzin nog altijd in ongunstige zin beïnvloed door tal van weerstanden, welke de nasleep zijn van verschillende overheidsmaatregelen. Naast die, welke het vorig jaar te dezer plaatse reeds werden genoemd, zijn er opnieuw enkele bijgekomen. Tot deze nieuwe factoren kan worden gerekend de Noodwet Ouderdomsvoorziening, welke de prikkel om zelf voor de oude dag te zorgen zeker niet zal versterken. Ook de voorgenomen werkloosheidsverzekering stimuleert niet in de richting van het kweken van een reserve met het oog op onvoorziene gebeurtenissen. Voeg hierbij de zware belastingdruk, waaronder het Nederlandse volk reeds gebukt gaat en welke, naar het zich laat aanzien, nog verder zal worden verzaard, en het zal duidelijk zijn, dat de algemene omstandigheden nog weinig bevorderlijk zijn voor een toeneming van spaarzin en spaarcapaciteit.

Inleggersverkeer.

Des te meer aanleiding is er om het resultaat van het afgelopen jaar, voor wat betreft de spaarbanken, aangesloten bij de Nederlandse Spaarbankbond, bevredigend te noemen. Immers, in totaal werd over 1947 bij de Bonds-spaarbanken (exclusief de Bankspaarbanken) ingelegd een bedrag van f 307 miljoen en terugbetaald een bedrag van f 286 miljoen, zodat, ongeacht de op het einde des jaars bij te schrijven interest, een vermeerdering kan worden geboekt van f 21 miljoen. Indien wij de bij te schrijven interest taxeren op f 20 miljoen dan kan de totale vooruitgang zelfs worden aangenomen op f 41 miljoen.

In 1947, toen de meeste maanden een batig saldo aanwezig, werd gemiddeld per maand ingelegd een bedrag van f 19.167.617 of wel 133 pCt van het overeenkomstige maandgemiddelde voor de periode 1933/1937. Op zichzelf is deze verhouding zeker niet onbevredigend, zij het ook, dat men in verhouding tot de stijging van het inkomensniveau gaarne hogere inleggingen zou hebben gezien.

Het maandgemiddelde van de terugbetalingen beliep in 1947 f 23.793.623 of wel 128 pCt van de basisperiode. Dat deze terugbetalingen nog altijd zo hoog blijven, kan nauwelijks verwondering wekken, aangezien het uiteraard zeer velen moeilijk valt om het oude levensniveau te verminderen, terwijl bovendien grote bedragen nodig zijn voor een gedeeltelijke aanvulling van de door de bezettingsjaren ontstane achterstand en ter betaling van de hogere belastingen.

Niet minder verheugend dan de toeneming van het inleggerstegoed is de aanzienlijke stijging van het aantal in omloop zijnde spaarbankboekjes. Nadat velen, onder invloed van de geldsanering, reeds in 1945 een spaarbankboekje hadden genomen, mocht nadien een vermindering van het aantal nieuwe spaarbankboekjes worden verwacht. Niettemin is het aantal in omloop zijnde spaarbankboekjes evenals in 1946 opnieuw met ongeveer 100.000 toegenomen.

De resultaten van de Rijkspostspaarbank over het afgelopen jaar zijn minder bevredigend. Volgens de voorlopige cijfers werd in 1947 in totaal ingelegd f 253 miljoen en terugbetaald f 316 miljoen of wel resp. 137 pCt en 175 pCt van het gemiddelde der jaren 1933/1937.

Dat dit resultaat minder gunstig is dan bij de bijzondere spaarbanken, zal waarschijnlijk moeten worden toegeschreven aan het feit, dat tijdens de geldsanering enorme bedragen aan de Rijkspostspaarbank zijn toevertrouwd, terwijl de bijzondere spaarbanken hier nog enigermate een selectie hebben toegepast.

Ook bij de Boerenleenbanken hebben de terugbetaalde bedragen de inleggingen overtroffen met een bedrag van ongeveer f 28 miljoen.

De gang van zaken bij de verschillende soorten spaarbanken blijkt uit de volgende gegevens.

1947	In- leggingen (× f 1.000)	Terug- betalingen (× f 1.000)	Saldo (× f 1.000)
Bondsspaarbanken	307.368	285.745	+ 21.623
Rijkspostspaarbank	253.637	316.015	- 62.378
Boerenleenbanken	465.350	493.801	- 28.451

Indien men de bij te schrijven interest voor de Bondsspaarbanken, Rijkspostspaarbank en Boerenleenbanken zou aannemen op resp. f 20, 31½ en 26½ of totaal f 78 miljoen, dan vertoont het in totaal aan de spaarinstellingen toevertrouwde kapitaal over 1947 slechts een accres van nog geen f 10 miljoen.

Beleggingen.

Wanneer men de beleggingen der Bondsspaarbanken per ult. 1946 en 1947 tegenover elkaar stelt, dan blijken daarin belangrijke verschuivingen te zijn voorgekomen, gelijk uit onderstaande opstelling blijkt ⁴⁾.

Beleggingen per ultimo 1946 en 1947.

	1946	in pCt	1947	in pCt
Beleningen	f 7.000	—	—	—
Schatkistpapier	40.775.000	5,37	58.040.000	7,22
Kasgeldleningen	4.122.600	0,54	3.763.000	0,47
's Rijks Schatkist				
2½ pCt rekening	183.715.983	24,17	137.716.426	17,13
Effecten	260.114.188	34,21	258.324.795	32,12
's Rijks Schatkist				
3 pCt rekening	76.209.786	10,02	90.280.763	11,23
3 pCt Grootboek 1946	34.442.500	4,53	35.781.900	4,45
Hypotheek	32.174.871	4,23	42.461.104	5,28
Langlopende leningen aan/of gegarandeerd door publiekrechtelijke lichamen	105.920.484	13,92	158.109.883	19,66
Leningen aan Verenigingen, Nutsdepartementen e. d.	1.830.032	0,25	1.219.085	0,15
Voorschotten	24.131	—	118.622	0,15
Vaste goederen niet in eigen gebruik	975.271	0,13	1.028.659	0,12
Kas	4.425.004	0,59	4.229.762	0,52
Postcheque- en Giro- dienst en Kassiers	13.648.043	1,80	11.266.368	1,41
Spaarbankgebouwen	1.839.692	0,24	1.768.065	0,22
Totaal	f 760.224.585	100	f 804.108.432	100

Het tegoed op de zgn. Liquiditeitsrekening, de 2½ pCt rente rekening bij 's Rijks Schatkist, waarop hieronder nog nader wordt teruggekomen, is belangrijk teruggelopen. Het op deze rekening terugbetaalde bedrag is met het accres van het inleggerstegoed en de geaccumuleerde interest voornamelijk ondergebracht in leningen op onderhandse schuldbekentenis aan publiekrechtelijke lichamen en voorts in hypotheek, op de 3 pCt Rijksrekening en in schatkistpapier.

De zgn. Liquiditeitsrekening is medio 1946 geboren uit het overleg met het Ministerie van Financiën. Aan het einde van de bezettingsperiode en daarna hadden de spaarbanken zeer grote bedragen belegd in schatkistpapier, doordat er weinig andere mogelijkheden tot belegging waren, terwijl anderzijds deze grote liquiditeit mede in de hand werd gewerkt door de toestroming van gelden als gevolg van de geldsanering, welke een afvloeien van gelden, mede wegens belastingbetaling, waarschijnlijk maakte.

Toen het disconto van schatkistpapier in 1946 niet onbelangrijk werd verlaagd, dreigde voor de spaarbanken een aanzienlijke rentederving, welke uiteraard slechts kon worden opgevangen door een overeenkomstige verlaging van de inleggersrente. Teneinde te voorkomen, dat deze inleggersrente al te sterk zou moeten worden verlaagd, werd in 1946 de faciliteit geopend voor de spaarbanken, volgens welke zij gelden kunnen storten op een 2½ pCt rekening bij 's Rijks Schatkist, met de bevoegdheid om daarover, met inachtneming van een opzeggingstermijn van 3 maanden, wederom te beschikken.

Deze regeling werd oorspronkelijk aangegaan voor de tijd van één jaar en medio 1947 moest dus een nadere regeling worden getroffen. Na langdurige onderhandelin-

⁴⁾ Deze tabel bevat de gegevens van een aantal spaarbanken, vertegenwoordigende ongeveer ¾ van het totale inleggerstegoed van alle Bondsspaarbanken.

gen werd tenslotte in September 1947 overeengekomen, dat verdere stortingen op de Liquiditeitsrekening niet meer zouden mogen plaatsvinden, dat opvragingen van de desbetreffende rekening maandelijks zouden kunnen geschieden tot het beloop van het nadelig saldo per maand tussen inleggingen en terugbetalingen, alsmede tot het doen van beleggingen, tot een beloop van 35 pCt van het op 1 Augustus 1947 aanwezige tegoed. Van het saldo, dat per 1 Augustus 1948 nog op de Liquiditeitsrekening zal uitstaan, dient een gedeelte te worden bestemd ter deelneming in uit te geven staatsleningen, terwijl het restant in een zekere verhouding zal worden omgezet in schatkistpapier met een looptijd van 1, resp. 3 of 5 jaar.

Deze afwikkelingsprocedure heeft uiteraard tot gevolg gehad, dat vele spaarbanken voor een gedeelte van hun tegoed van thans omzien naar een meer blijvende belegging, waarmede dus de vermindering van dit gedeelte per ult. 1947 tegenover einde 1946 wordt verklaard.

Aan de afwikkelingsregeling was verder nog de voorwaarde verbonden, dat door de betreffende spaarbanken wordt deelgenomen aan conversies van Rijks-, provinciale en gemeenteleningen. Waar deze conversieleningen uiteraard zouden zijn afgestemd op het rentegamma van het Ministerie van Financiën, was het noodzakelijk te dezer zake, overleg te plegen met het Overleg in Beleggingzaken, alvorens deze voorwaarde kon worden geaccepteerd. Uit dit overleg is toen voortgevloeid de verlaging van de minimum-eisen van het Beleggingsaccord, waardoor sedertdien belegging in onderhandse leningen op de voorwaarden van het Ministerie van Financiën door de bij dit accord aangesloten instellingen mogelijk is geworden.

Een belangrijke factor op beleggingsgebied was voorts de in de maand Februari 1947 doorgevoerde conversie van de leningen 4 pCt Nederland 1940 I en II, 4 pCt Nederland 1941, de 3½ pCt leningen Nederland 1941, 1942 en 1943 en de 3 pCt Nederland 1936. Belangrijk daarom, omdat de nieuwe lening tot 15 Februari 1957 slechts 3 pCt rente draagt en van die datum af 3½ pCt, terwijl zij geen verplichte uitlotingen kent, doch slechts tot een bedrag van maximum 2½ pCt per jaar wordt ingekocht, indien de koers beneden 97 pCt is gedaald.

Om beide redenen was deze conversie voor de spaarbanken weinig aantrekkelijk en bij meer dan één gelegenheid is hierop de aandacht gevestigd van de bevoegde instanties. De spaarbanken konden zich evenwel aan deze conversie niet onttrekken in verband met de bepaling, dat zij, die niet aan de conversie wilden deelnemen, zouden worden tegoedgeschreven op een niet verhandelbare, noch beleenbare conversierekening, welke 5 jaren kon worden geblokkeerd en slechts een rente zou dragen van 2½ pCt.

De spaarbanken hadden gehoopt in de gelegenheid te zijn om meer uitbreiding te geven aan haar hypotheekportefeuilles. De vraag naar hypotheek bleef evenwel gering. In de jaren 1933/1937 bestond ongeveer 1/3 van de totale belegging uit hypotheecaire vorderingen en op het ogenblik bedraagt dit percentage nauwelijks meer dan 5 pCt.

Rente.

Het rentebeleid wordt voor de spaarbanken steeds moeilijker. Enerzijds neemt het rendement der beleggingen voortdurend af, en anderzijds vertonen de onkosten een bestendige stijging. Tot op zekere hoogte kunnen deze factoren worden opgevangen door een verlaging van de inleggersrente, maar het is duidelijk, dat men deze niet ad libitum kan verlagen zonder afbreuk te doen aan de geneigtheid van het publiek om gelden naar de spaarbanken te brengen.

Door dit alles wordt de marge tussen gekweekte en vergoede interest, welke in normale jaren 1 of meer dan 1 pCt placht te zijn, naar beneden gedrukt tot op een zodanig

peil, dat de grootste waakzaamheid geboden is. Bij een aantal van de grootste spaarbanken, vertegenwoordigende ongeveer de helft van het totale inleggerstegoed, beliep deze marge over 1947 gemiddeld nog slechts 0,77 pCt, hetgeen wel als een minimum moet worden beschouwd, temeer wanneer men zich realiseert, dat de gemiddeld vergoede interest bij deze spaarbanken niet meer bedraagt dan 2,18 pCt.

Wanneer men er rekening mede houdt, dat de inleggersrente bij vele spaarbanken reeds tot op een minimum is gedaald, dat de onkosten nog steeds stijgende zijn en dat de reserves, in verband met de sterke stijging van het inleggerstegoed in het afgelopen jaar, een verdere versterking behoeven, dan is het duidelijk, dat een verdere verlaging van het rendement der beleggingen voor het spaarbankwezen noodlottig kan worden.

De a.s. conversie van 3—3½ pCt Nederland 1938 wordt dan ook in spaarbankkringen met zeer gemengde gevoelens tegemoetgezien, temeer, omdat het in de bedoeling ligt om deze lening om te zetten in een fixe lening, welke in veel mindere mate dan een regelmatig uitlotende lening in staat stelt om te profiteren van een toekomstige rentestijging, hetgeen voor de spaarbanken noodzakelijk is, willen zij zich met haar inleggersrente bij een verhoogd renteniveau in de toekomst kunnen aanpassen. Bovendien worden de liquiditeitseisen door zulk een leningstype verzwaaard.

Spaarpropaganda.

Ook in het afgelopen jaar hebben de Bondsspaarbanken zich veel moeite gegeven om het sparen te propageren. Uitbreiding werd gegeven aan het school- en jeugdsparen en hier en daar ook aan het sparen binnen de bedrijven door inhouding, uiteraard langs geheel vrijwillige weg, op het loon. Wat dit laatste betreft, zijn de algemene omstandigheden door de verschillende overheidsmaatregelen — te denken valt aan het consumentencrediet en de Noodwet Ouderdomsvoorziening — hiervoor niet bijzonder gunstig.

Rond de Wereldspaadag (31 October 1947) is op ruime schaal propaganda gemaakt voor de gedachte, om door middel van een gezinsbegroting orde op zaken te stellen. Door middel van advertenties in de dagbladen, toespraken voor de radio, verspreiding van folders e.d. is hierop de aandacht gevestigd. In veel plaatsen heeft deze campagne doel getroffen; hetgeen viel af te leiden uit de belangstelling, welke werd getoond voor blanco formulieren voor een gezinsbegroting, welke bij de spaarbanken konden worden afgehaald of welke na invulling van een coupon werden toegezonden.

Het accent bij deze campagne was niet zozeer gelegd op de noodzaak van het sparen, maar indirect werd beoogd het sparen te bevorderen, door aan te dringen op een doelmatige besteding van het inkomen.

Inmiddels heeft ook de Spaarwet 1947 (Wet op de Nationale Spaarraad en de uitgifte van de Rijksspaarbrieven) het Staatsblad bereikt, zij het dat de spaarbrieven niet zullen worden uitgegeven alvorens de wetgever daaraan bij een nieuwe wet zijn sanctie zal hebben verleend.

Ofschoon er alle aanleiding is om onder het motto „Frappez, frappez toujours” bij voortduring te blijven hameren op het aambeeld, dat er meer gespaard dient te worden, is het toch in spaarbankkringen aan gerechte twijfel onderhevig, of deze propaganda wel van de Overheid zal moeten uitgaan. Waar het een open vraag blijft of men deze propaganda van de zijde van de Overheid voldoende zal accepteren, lijkt het psychologisch meer verantwoord, om deze propaganda, zij het onder de nodige coördinatie, te laten uitgaan van de bestaande instellingen, welke spaargelden plegen aan te trekken. Teneinde het deze instellingen mogelijk te maken, deze propaganda te voeren, lijkt het geraden, om een deel van de middelen,

welke de Overheid voor de spaarpropaganda beschikbaar wil stellen, door te geven aan de organisaties der bestaande instellingen voor het voeren van een geschikte propaganda, een suggestie, welke reeds het vorige jaar te dezer plaatse werd gedaan ⁵⁾.

Amersfoort.

Dr J. R. A. BUNING.

⁵⁾ Deze suggestie wordt teruggevonden in een artikel van Mr Groen over „Een en ander over middelen tot bevordering van het sparen” in „De Economist” van Februari 1948, blz. 122 e.v.

DE MARITIEME CONFERENTIE DER VERENIGDE NATIES.

In de eeuwenoude geschiedenis van de wereldscheepvaart is onlangs een mijlpaal van betekenis bereikt, toen op een door de Verenigde Naties te Genève bijeengeroepen conferentie de afgevaardigden van een groot aantal Regeringen, vrijwel alle delen der wereld, met uitzondering van de Sovjet-Unie, vertegenwoordigende, hun goedkeuring hechtten aan een verdrag tot oprichting van een Intergouvernementele Maritieme Raadgevende Organisatie. Merkwaardigerwijs miste immers tot dusver, de scheepvaart, hoezeer ook internationaal van karakter en wereldwijd in haar arbeidsveld, een representatief orgaan, dat in het kader van het hedendaagse internationale organisatiewezen het veelzijdige belang van de scheepvaart in het politieke en economische leven tot uitdrukking kon brengen. Weliswaar ontbrak het — naar zich laat begrijpen — op dit gebied niet aan verscheidene organisaties met speciale doeleinden, meest particulier in opzet, terwijl daarnevens de scheepvaart van tijd tot tijd de aandacht had van meer algemene gouvernementele en niet-gouvernementele lichamen, doch er was weinig of geen samenhang tussen deze verschillende vormen van internationale samenwerking en geen internationale instantie waakte over de uitvoering en toepassing van de vele internationale verdragen en overeenkomsten op scheepvaartgebied (met uitzondering van die, betrekking hebbende op de arbeid aan boord van schepen, waarop de Internationale Arbeids Organisatie een zeker toezicht houdt).

Dat niet eerder aan de internationale samenwerking op het gebied der scheepvaart een meer permanente en geconsolideerde vorm is gegeven, vindt wellicht zijn oorzaak in de oude vrijheidstradities, zo eigen aan de scheepvaart in tegenstelling tot het zo veel jongere luchtvaartbedrijf, welke huiverig maken voor straffe organisaties, vooral in handen van Regeringen, die de uitoefening van de scheepvaart aan te veel regels zouden binden en aan een de bewegingsvrijheid beperkend toezicht zouden kunnen onderwerpen. De lotgevallen van de wereldscheepvaart in de crisisperiode van de dertiger jaren onzer eeuw en vooral de ontwikkeling tijdens de laatste wereldoorlog hebben intussen wel doen zien, dat bij de scheepvaart zo gewichtige economische, sociale en ook politieke belangen betrokken zijn, dat de Regeringen zich aan de verzorging dezer belangen niet kunnen onttrekken. De veelsortige Regeringsbemoeienis met de scheepvaart, die van deze ontwikkeling der omstandigheden het gevolg was en zich in tal van landen heeft voorgedaan, heeft de behoefte doen gevoelen aan een zekere vorm van overleg tussen de betrokken Regeringen en aan een organisatie, in staat om de tenuitvoerlegging van de resultaten van dit overleg in de praktijk te bevorderen. De vergemakkelijking van het verkeerswezen, de grote vlucht der technische vindingen en de politieke en economische groei van tot kort geleden nog weinig ontwikkelde landen hebben tot een begrenzing der wereld geleid, die ook op de scheepvaart haar terugslag uitoefent. Het zijn niet langer slechts de landen met de oude maritieme tradities, die de zeeën bevaren, ook andere, nieuwe landen eisen hun aandeel in de wereldscheepvaart op en wensen mee te spreken in de voor-

waarden, waaronder de scheepvaart wordt uitgeoefend.

De oorlog heeft dit proces versneld en in de tegen het einde van de oorlog tot stand gekomen georganiseerde samenwerking der Geallieerden in de vorm der *United Maritime Authority* (UMA) is dan ook het begin te vinden van het overleg, dat thans tot het verdrag van Genève heeft geleid. De na ontbinding der UMA in Februari 1946 voor korte tijd in het leven geroepen *United Maritime Consultative Council* ontwierp een constitutie voor een maritieme organisatie, die tot grondslag heeft gestrekt van de beraadslagingen te Genève. Te zelfder tijd was aan de Verkeerscommissie (*Transport and Communications Committee*) van de Economische en Sociale Raad der Verenigde Naties bij haar onderzoek naar de bestaande organisaties op verkeersgebied gebleken, dat zich in vergelijking met andere verkeerstakken ten aanzien van de scheepvaart een leemte voordeed, welke aanvulling behoefde. Deze commissie besloot daarom de vorming van een intergouvernementele scheepvaartorganisatie voor technische aangelegenheden aan te bevelen, hetgeen de Economische en Sociale Raad in haar vergadering van Maart 1947 aanleiding gaf de Secretaris-Generaal der Verenigde Naties te verzoeken een wereldconferentie voor dit doel bijeen te roepen. Alzo de zeer beknopt weergegeven voorgeschiedenis dezer conferentie.

Opzet der nieuwe organisatie.

Zoals reeds uit de voorbereidende besprekingen en rapporten gebleken was, bestonden er belangrijke meningsverschillen omtrent de opzet en de taak, welke aan de nieuwe organisatie zouden moeten worden gegeven, terwijl door sommige landen de noodzaak van de organisatie zo niet ontkend, dan toch ernstig betwijfeld werd. Al deze standpunten kwamen in de Conferentie te Genève ondubbelzinnig tot uiting.

Daar waren ten eerste de Scandinavische landen, die in zekere zin een blok vormden en zich aanvankelijk ten hoogste bereid verklaarden mede te werken aan een organisatie, welke zich tot de behandeling van technische onderwerpen (zij het dan het woord „technisch” opvatkend in ruime zin, als betrekking hebbende op de techniek van de scheepvaart in tegenstelling met de commerciële zijde van dit bedrijf) zou beperken.

Dan waren er enige landen (Australië, Nieuw-Zeeland), die meenden dat volstaan zou kunnen worden met een commissie of zelfs een subcommissie van de Economische en Sociale Raad.

Daarnaast was er een grote groep van landen (Verenigd Koninkrijk, Verenigde Staten, Nederland, Frankrijk, België, Canada), die voorstander waren van een organisatie, welke behalve op het technische terrein ook bevoegdheden zou hebben op economisch gebied, teneinde discriminatie en andere ongewenste maatregelen van Regeringen, die inbreuk maken op de in de internationale scheepvaart beproefde beginselen van gelijke behandeling zonder bevoorrechtiging, tegen te gaan. Het werd door deze groep voorts van veel nut geacht, indien vraagstukken van belang voor de scheepvaart, die in andere internationale organisaties aan de orde mochten komen, zouden kunnen worden verwezen naar een op dit gebied deskundig orgaan, dat onnodige overheidsinterventie zou kunnen voorkomen en een forum verschaffen, waar dit soort zaken in een kring van regeringsexperts konden worden besproken.

Tegenover het begrijpelijke streven van de leidende scheepvaartlanden om alle discriminatie en inbreuk op de vrijheid aan het internationaal handelsverkeer deel te nemen te veroodelen, verdedigden enige in maritiem opzicht jonge landen (India, Australië, Argentinië, Brazilië) de noodzaak met subsidies en andere steunmaatregelen de eigen nationale koopvaardij tot ontwikkeling te brengen en het recht om zich met de daartoe geschikte middelen een plaats in de internationale scheepvaart te verschaffen.

Sommige landen, tot welker tolk zich in het bijzonder

de bewaame en gezagafdwingende gedelegeerde van India (Sir Ramaswami Mudaliar, ex-voorzitter van de Economische en Sociale Raad der Verenigde Naties) maakte, stelden zich op het standpunt, dat de Organisatie zich ook zou moeten bezighouden met beperkende praktijken van particuliere scheepvaartondernemingen, daarbij doellende op de door lijnenconferenties gevoerde vrachtenpolitiek, waardoor bepaalde landen, die voor hun handelsverkeer van de vreemde scheepvaart afhankelijk zijn, zich benadeeld gevoelen.

In deze samenvatting der standpunten zij volledigheidshalve nog vermeld, dat de vertegenwoordigers van de Internationale Kamer van Koophandel in de gelegenheid werden gesteld als hun zienswijze uiteen te zetten, dat de behandeling van commerciële aangelegenheden zoveel mogelijk dient te worden overgelaten aan het bedrijfsleven zelf, dat bewezen heeft daartoe zeer wel in staat te zijn en op welks bekwaamheid en bereidwilligheid om tot een oplossing dezer vraagstukken te geraken mag worden vertrouwd. Anderzijds wees de vertegenwoordiger van de Internationale Transportarbeidersfederatie op de crisis in de scheepvaart, welke vóór de oorlog door een teveel aan tonnage, een gemis aan rationalisatie en een overmaat van protectionisme tot chaotische toestanden had geleid; het was nu de plicht der Regeringen om een herhaling van deze toestanden en de daaruit voortspruitende werkloosheid voor de zeelieden te voorkomen.

Gezien deze wel zeer uiteenlopende gezichtspunten, mag het wel een bewijs van de bijzonder goede sfeer, die deze conferentie kenmerkte, genoemd worden, dat het mogelijk is geweest binnen de voor een internationale bijeenkomst van dit karakter korte tijd van ruim twee weken een resultaat te bereiken, dat vrijwel alle groepen kon bevredigen. Deze gunstige uitslag was het natuurlijke gevolg van een algemene bereidheid om zich boven een eng nationaal standpunt te stellen en te erkennen, dat men wederzijds voor zeer vitale en wezenlijke belangen opkwam, waarmede rekening moest worden gehouden. Ingezien werd derhalve, dat men aan de Organisatie een zodanige opzet moest geven, dat zowel de traditionele maritieme landen als de nieuwkomers en de landen, die veel meer als consumenten dan als producenten van scheepvaartdiensten te beschouwen zijn, er een belang in zouden zien tot de organisatie toe te treden. Daartoe was het nodig aan de verschillende belangen recht te doen en zodanige formuleringen te vinden, dat enerzijds de landen, waarvan de koopvaardij één der belangrijke bronnen van welvaart vormt, in de organisatie een waarborg voor de handhaving van gezonde beginselen op het gebied der internationale scheepvaart zouden kunnen vinden en anderzijds de landen, die van de scheepvaartdiensten van andere landen afhankelijk zijn en zelf hierin een aandeel wensen te verkrijgen, gelegenheid zou worden geboden gerechtvaardigde verlangens ter sprake te brengen.

Doeleinden der nieuwe organisatie.

De verkregen oplossing is voornamelijk te vinden in art. 1 van het verdrag, waarin de doeleinden van de organisatie omschreven zijn.

Als eerste doel is genoemd het scheppen van een apparaat voor samenwerking tussen Regeringen ten aanzien van regelingen met betrekking tot technische zaken van iedere aard betreffende de internationale scheepvaart en het aanmoedigen van de algemene aanvaarding van de hoogst mogelijke standaard ten opzichte van veiligheid ter zee en doelmatige zeevaartkunde. Hieromtrent werd gemakkelijk eenstemmigheid verkregen. Het woord „technisch” moet zeer ruim worden uitgelegd; een zeer belangrijk onderdeel vormen de onderwerpen, welke met de veiligheid van schepen en mensenslevens op zee verband houden. Met de zorg hiervoor zal een afzonderlijk orgaan, het *Maritime Safety Committee*, bestaande uit 14 leden, worden belast; naar verwachting zullen aan deze commissie be-

paalde taken worden opgedragen door de einde April te Londen te houden conferentie tot herziening van het verdrag van 1929 inzake veiligheid ter zee. De commissie zal voorts voeling hebben te houden met andere organisaties, zoals de Internationale Luchtvaartorganisatie (ICAO), de Internationale Radio Unie (ITU) en de Internationale Meteorologische Organisatie (IMO), die mede bij veiligheidskwesties betrokken zijn.

Het tweede doel is het tegengaan van discriminatie en onnodige beperkingen van Regeringen, teneinde de beschikbaarheid van scheepvaartdiensten voor de wereldhandel zonder vlagbevoorrechtiging te bevorderen. Deze tekst was ingegeven door de landen, die terecht vreesden, dat de gewraakte maatregelen inbreuk zouden maken op hun vrijheid aan en tussen vreemde landen scheepvaartdiensten te verlenen, doch omgekeerd wensten de zgn. nieuwe landen, die meenden steunmaatregelen voor hun nationale scheepvaart niet te kunnen ontberen, te zien vastgesteld, dat deze politiek zonder bezwaar kon worden voortgezet. Aan de tekst van dit onderdeel van art. 1 werd na grondige discussie daarom de zinsnede toegevoegd, dat steun, door een Regering verleend ten behoeve van de ontwikkeling van haar nationale koopvaardij en om redenen van politieke veiligheid, niet op zichzelf discriminatie inhoudt, mits dergelijke steun niet zijn grondslag vindt in maatregelen bedoeld om de vrijheid van de scheepvaart van iedere vlag, om aan het internationaal verkeer deel te nemen, te beperken.

Zeer moeilijk was het, overeenstemming te bereiken, omtrent een voor alle groepen aanvaardbare tekst betreffende de mogelijkheid onfaire praktijken van particuliere scheepvaartondernemingen in de Organisatie aan de orde te stellen. De door de UMCC ontworpen constitutie had dit punt niet genoemd, doch de Economische en Sociale Raad had uitdrukkelijk overweging hiervan aan de Conferentie opgedragen. Van Scandinavische zijde werd een poging gedaan dergelijke kwesties over te laten aan de Internationale Handels Organisatie, waarvan het te Havana behandelde ontwerp-charter in art. 50 de „restrictive business practices” t.a.v. het dienstenverkeer behandelt. Waar het evenwel, duidelijk was, dat de gelegenheid moest worden geopend klachten van die aard te berde te brengen, bracht het beginsel, dat scheepvaartkwesties naar een op dit gebied deskundig orgaan moesten worden verwezen, mede, dat de nieuwe organisatie in deze behoefte zou moeten voorzien. Bepaald is nu als derde doel, dat ieder lid, alsmede iedere intergouvernementele organisatie, dergelijke kwesties aan de Organisatie kan voorleggen, doch art. 4 stelt het bewandelen van deze weg afhankelijk van een voorafgaande beslissing, dat de kwestie niet vatbaar wordt geoordeeld om langs de normale wegen van het internationaal scheepvaartbedrijf te worden opgelost of zulks in feite gebleken is, terwijl ook voorafgaande directe onderhandelingen tussen de betrokken Regeringen geen resultaat moeten hebben opgeleverd.

In de vierde plaats kan door de Organisatie iedere andere aangelegenheid, op de scheepvaart betrekking hebbende, in overweging worden genomen, doch alleen wanneer de zaak wordt aanhangig gemaakt door een orgaan of Gespecialiseerde Organisatie der Verenigde Naties; en lid heeft hiertoe dus geen bevoegdheid. Uit deze beperking blijkt, dat men allerminst de deur heeft willen open zetten om alle mogelijke scheepvaartkwesties in behandeling te nemen, doch dat hiertoe slechts kan worden overgegaan, indien een internationaal lichaam van gezag zulks verzoekt.

Tenslotte wordt dan nog in art. 1 als vijfde punt genoemd de uitwisseling van inlichtingen en gegevens omtrent bij de Organisatie aanhangige onderwerpen.

Biedt dus de taakomschrijving, ofschoon limitatief in haar zorgvuldig overwogen formulering, voldoende ruimte

om alle vraagstukken, waaromtrent overleg tussen Regeringen in breder verband nuttig kan zijn, te behandelen, van grote betekenis is daarnaast hoe deze behandeling plaatsvindt en de zeggenschap geregeld is. De constitutie voorziet in de vorming van een Algemene Vergadering (Assembly), waarvan alle leden deel uitmaken en een Raad (Council), waarin 16 leden zitting zullen hebben. Aangezien de Algemene Vergadering slechts eens in de twee jaar zitting zal houden en alle belangrijke zaken door de Raad moeten worden voorbereid en voorstellen en aanbevelingen door laatstgenoemd lichaam moeten worden geformuleerd, valt gemakkelijk in te zien, dat het zwaartepunt der Organisatie zal berusten bij de Raad, die trouwens in de periode tussen zittingen van de Algemene Vergadering alle taken van de Organisatie heeft te vervullen, met uitzondering van recomandaties op het gebied der veiligheid ter zee, welke aan de Algemene Vergadering zijn voorbehouden. De samenstelling van de Raad vormde dan ook één der moeilijkste vraagstukken, waarvoor de Conferentie zich gesteld zag. Opnieuw traden hierbij tegenstellingen in belangen aan de dag, daar de beide hoofdgroepen, nl. de landen, die tonnage ter beschikking stellen, en de landen, die van deze tonnage gebruik maken, beide vreesden door de andere groep te worden overstemd. Het lag voor de hand de oplossing te vinden in handhaving van een volkomen evenwicht tussen beide groepen. Derhalve werd besloten de Raad te doen bestaan uit enerzijds 6 Regeringen van landen met het grootste belang en 2 met een aanmerkelijk belang in het verschaffen van internationale scheepvaartdiensten (de nadruk valt hier op internationaal; diensten voor nationale doeleinden blijven dus buiten beschouwing) en anderzijds 6 Regeringen van landen met het grootste belang en 2 met een aanmerkelijk belang in de internationale zeehandel. Wat de categorieën van zes landen betreft, gaf de tekst geen volkomen zekerheid wie dit zouden zijn, daar tonnage- en handelsstatistieken niet de enige maatstaf zouden vormen en er bovendien landen waren, die onder beide categorieën zouden zijn te brengen. In een appendix, welke aan het verdrag is toegevoegd, is daarom vastgelegd, welke landen als zodanig in de eerste Raad zitting zullen nemen: nl. als landen met de grootste scheepvaartbelangen: Griekenland, Nederland, Noorwegen, Verenigd Koninkrijk, Verenigde Staten en Zweden, en als landen met de grootste zeehandelsbelangen: Argentinië, Australië, België, Canada, Frankrijk en India. De Raad, welke tegen het einde van iedere gewone zitting van de Algemene Vergadering opnieuw wordt gevormd, zal telkenmale bepalen, welke 12 landen op de aangegeven grondslag in de volgende Raad zitting zullen nemen; de 4 overige zullen door de Algemene Vergadering worden gekozen uit een door de Raad op te stellen lijst.

Deze methode lijkt oppervlakkig gezien niet geheel democratisch, doch bij nadere beschouwing is dit wel degelijk het geval, omdat hier de belangen van een minderheid, nl. het betrekkelijk kleine aantal landen, dat tezamen het leeuwenaandeel van de wereldvloot bezit en waarvan de medewerking dus onmisbaar is voor iedere internationale regeling op het gebied der scheepvaart, dienden te worden veilig gesteld. Niettemin onthielden enkele landen, die voorzagen weinig kans te hebben tot lid van de Raad te worden benoemd, hun goedkeuring aan de art. 17 en 18 van het verdrag, terwijl zelfs de gedelegeerde van Panama, onder welker vlag een grote vloot van aan buitenlanders toebehorende schepen vaart, hierin aanleiding vond de conferentie onder protest te verlaten.

De nieuwe organisatie, waarvan de zetel te Londen zal worden gevestigd, zal als een Gespecialiseerde Organisatie in de zin van art. 57 van het Charter van de Verenigde Naties worden erkend, doch een volkomen zelfstandig bestaan voeren. In tegenstelling met andere reeds bestaande Gespecialiseerde Organisaties zal de IMCO generlei uitvoerende bevoegdheid hebben, doch slechts een advi-

serend karakter dragen. Zij zal in werking treden nadat 21 landen, waarvan 7 met een tonnage van tenminste 1 miljoen BRT, tot het verdrag zijn toegetreden. Te Genève werd het verdrag reeds onder voorbehoud van definitieve goedkeuring door 19 landen getekend, terwijl 21 landen hun stem vóór het verdrag uitbrachten; 7 landen onthielden zich van stemming in verband met bindende instructies door de betrokken Regeringen aan hun gedelegeerden meegegeven; slechts één land (China) stemde tegen.

Op grond van het geslaagd en voor de toekomst der internationale samenwerking op maritiem gebied zeer hoopgevend verloop van deze Conferentie, waarvan de leiding in de bekwame handen van de Voorzitter der Nederlandse delegatie, Mr J. J. Oyevaar, berustte, mag met een zeker vertrouwen worden verwacht, dat binnen afzienbare tijd het aantal toetredingen voldoende zal zijn om de organisatie in het leven te roepen; voorshands is een voorbereidende commissie gevormd om gedurende de interim-periode enige maatregelen te treffen.

In de keten van internationale functionele organisaties, welke na de oorlog zijn gevormd of haar van vroeger daterende constituties op moderne leest hebben geschoeid, is thans de scheepvaart ingeschakeld met een organisatie, die zich volkomen aanpast aan de op haar zo speciale terrein heersende opvattingen en omstandigheden en de-hierbij betrokken belangen in een evenwichtig geheel verenigt. Het zal nu van de goede wil en de opbouwende geest van de leden afhangen, of de nog dode letters van het verdrag van Genève van 6 Maart 1948 tot leven zullen worden gebracht en het bewijs zal worden geleverd, dat het volkenverbindende element van de zee, dat zo dikwijls de wereld tot zegen is geweest, zich opnieuw openbaart in een vruchtdragende samenwerking binnen het kader der Verenigde Naties.

s-Gravenhage.

Mr H. E. SCHEFFER.

SYNTHETISCHE EN NATUURLIJKE VITAMINEN (I).

Inleiding.

Bij economische studiën over de chemische industrie wordt men altijd weer getroffen door het snelle tempo van de ontwikkeling van nieuwe vindingen en procédé's in deze tak van nijverheid. Een halve eeuw geleden had men nog geen vermoeden van het bestaan van vitamines: de naam „vitamine” dateert van 1913, maar werd eerst in 1920 min of meer officieel in gebruik genomen om de belangrijke groep van zgn. „accessory factors of the diet” aan te duiden, welke aanwezigheid in het voedsel voor de mens onmisbaar is.

In 1926 werd voor de eerste maal een vitamine in zuivere toestand geïsoleerd, het vitamine B₁, door onze landgenoten Jansen en Donath. In de vijftien daarop volgende jaren ontwikkelde de wetenschap der „vitaminologie” zich koortsachtig, zowel wat betreft het inzicht in de behoefte van de mens aan deze stoffen, als in zake de kennis omtrent de structuur en de synthese dezer verbindingen.

In die jaren maakte de chemische industrie zich meester van een nieuw werkterrein. Naast de winning uit natuurproducten ontstond een op de zuivere synthese ingestelde organisch-chemische industrie, die eerst met grammen, spoedig met kilogrammen en tenslotte met tonnen de wereld voorzag van de kostelijke en kostbare vitamines. Er is een schatting over de totale Noord-Amerikaanse productie van vitaminepreparaten over het jaar 1944, welke een bedrag van 200 miljoen dollar noemt als de voor dat jaar bereikte omzet!

De vraag is gewettigd of deze koortsachtige ontwikkelingsgang zich zal voortzetten, of dat het hoogtepunt der vitamineproductie bereikt of zelfs reeds overschreden is.

In het navolgende zal getracht worden op deze vraag een antwoord te geven aan de hand van een meer gedetailleerde afzonderlijke bespreking der belangrijkste vitamines. Alvorens hiertoe over te gaan moet kort uiteengezet worden, wat vitamines zijn en welk belang zij voor de mens bezitten.

Volgens de voedingsleer van Liebig heeft de mens voor zijn voeding een bepaald dagelijks minimum aan calorieën nodig in de vorm van vetten, koolhydraten en eiwitten, vergezeld van water en zouten. Daarmede is men er echter niet. Wanneer genoemde stoffen in de meest zuivere vorm die men kent worden toegediend, houdt de ontwikkeling van het groeiend organisme op en treden allerlei ziekteverschijnselen op, die men thans deficiëntie- of gebrekziekten noemt. Dit voedsel, hoewel volwaardig wat calorieëngehalte en chemische samenstelling betreft, miste een aantal stoffen, die, op zichzelf geen voedingswaarde bezittend, toch noodzakelijk zijn voor de normale instandhouding en ontwikkeling van het organisme. Deze stoffen noemt men vitamines. Een kenmerk van deze stoffen is, dat ze slechts in zeer geringe hoeveelheden nodig zijn om het optreden der deficiëntieziekten te verhinderen en in de meeste voedingsmiddelen slechts in minimale hoeveelheden voorkomen. Dit is ongetwijfeld één van de redenen, waardoor ze zo lang aan de aandacht der natuuronderzoekers zijn ontsnapt.

De met het voortschrijden der beschaving parallel gaande gewoonte om de voedingsmiddelen te „verfijnen”, te „raffineren”, heeft deze ook doorgaans armer aan vitamines gemaakt. Daardoor is het mogelijk, dat onder bepaalde omstandigheden tekorten optreden, die dan door hetzij verandering van voedingsgewoonten, hetzij door gebruik van vitaminepreparaten moeten worden aangevuld. Daarnaast heeft men echter vastgesteld, dat verschillende vitamines ook als geneesmiddel kunnen optreden in bepaalde ziektegevallen, die niet uitsluitend op tekorten in de voeding berusten. Het is wel zeker, dat vooral op dit laatste gebied nog vele ontdekkingen te wachten zijn. Zoals bekend, worden de verschillende vitamines aangeduid met de letters van het alfabet. Het juiste aantal is moeilijk aan te geven, omdat er niet altijd eensgezindheid bestaat over de vraag, of men aan bepaalde stoffen, die gewichtig zijn gebleken voor het normale functioneren van het dierlijk organisme, de titel van vitamine mag toekennen of niet. Men kan echter wel zeggen, dat over tenminste 11 verbindingen deze twijfel niet bestaat. Niet alle 11 vitamines zijn even belangrijk; „de grote vier” zijn wel vitamine A, B (in verschillende vormen), C en D.

De chemische overeenkomst tussen de verschillende vitamines is zeer gering. Het is dan ook niet goed mogelijk een verantwoorde indeling te maken. Toch onderscheidt men meestal twee groepen, nl. die welke in water oplosbaar zijn en die welke niet in water, maar wel in olie oplossen. Daar deze onderscheiding echter wezenlijke betekenis mist, wordt zij hier niet gevolgd, maar aan een bespreking der vitamines in alfabetische volgorde voorkeur gegeven.

Vitamine A.

Wanneer jonge proefdieren, (muizen of ratten bijv.) op een dieet worden gezet, waarin de vetcomponent als een chemisch zuivere stof voorkomt (d.w.z. zeer gereinigd, zodat alle nevenbestanddelen zijn verwijderd), dan treedt al spoedig stilstand van groei op en kan na korte tijd zelfs de dood volgen. Deze groeistilstand kan worden opgeheven door toediening van melk, boter of nog beter door levertraan. Genoemde stoffen bevatten het „groeibevorderend” vitamine A en vandaar dus één van de redenen, dat wij in onze jeugd levertraan slikten. Er zijn nog andere physiologische processen, waarop het vitamine A inwerkt, zodat wij het ook op latere leeftijd niet kunnen ontberen. Bij een goede voeding, welke rijk is aan melk,

boter, eieren, bepaalde groenten, lever e.d. krijgen wij genoeg vitamine A binnen; mankeert er wat aan de voeding, dan moeten wij zorgen, dat wij ons lichaam dit vitamine in andere vorm, dus als levertraan of een ander vitamine A-rijk preparaat bezorgen.

Vooruitlopend op hetgeen straks nog zal volgen, wordt hier reeds opgemerkt, dat levertraan ons niet alleen vitamine A, maar ook vitamine D verschaft. Deze dubbele functie heeft dan ook aan levertraan een enorme betekenis gegeven als prophylacticum (voorbehoedmiddel) en als therapeutikum (geneesmiddel) bij vitaminedeficiëntie. Het is een product met internationale handelswaarde, waarin jaarlijks voor vele miljoenen guldens omzet wordt bereikt.

Onder levertraan verstaat men vrijwel algemeen de traan, dus de olie, gewonnen uit de lever van de kabeljauw. Alle vislevers bevatten traan, maar meestal komt hierin zo weinig vitamine A voor, dat een gebruik als vitaminebron niet in aanmerking komt. De kabeljauwlever (met nog enkele vissoorten, die nog nader besproken zullen worden) maakt hierop een uitzondering. Dit weet men pas enkele tientallen jaren; er is een tijd geweest, dat de vissers de levers als waardeloos over boord wierpen. Thans weet men wel beter, en er zijn een aantal landen, voor wie de levertraanproductie een belangrijke bron van inkomsten is. In de eerste plaats dient hier Noorwegen te worden genoemd. Dit land heeft de oudste rechten op dit terrein, maar is overvleugeld door Groot-Brittannië. In de 4 tot 5 jaar voor wereldoorlog II heeft de Britse levertraanindustrie zich van een onbekende industrie, die slechts een bijproduct voor industriële doeleinden fabriceerde, ontwikkeld tot 's werelds grootste levertraanindustrie. Dit is te danken aan de rechten, welke op de „Non-Empiric-origin“-levertraan volgens het Ottawa-Agreement van 1932 werden gelegd. De Noorse levertraan kreeg in Groot-Brittannië en de Engelse dominions een zware concurrentie te verduren en kon deze concurrentie niet volhouden. Het gevolg was, dat in Hull en Grimsby zich snel een zeer aanzienlijke leverindustrie ontwikkelde: 2 jaar na oplegging der rechten aan de buitenlandse levertraan produceerde Hull reeds meer levertraan dan geheel Noorwegen. In 1938 was de situatie ongeveer aldus:

TABEL I.

Wereldproductie van kabeljauwlevertraan in 1938.

Totaal	35.000	long	tons
Groot-Brittannië	16.000	„	„
Noorwegen	8.000	„	„
Duitsland	8.000	„	„
IJsland	2.000	„	„
New Foundland	1.000	„	„

De waarde der wereldproductie kan in dat jaar op 12 à 14 miljoen gulden worden gesteld.

Door de oorlog veranderden de omstandigheden snel. In Noorwegen verminderde (door de Duitse bezetting) de vangst aanzienlijk en hetzelfde was in Engeland het geval, waar men de trawlers in mijnenvegers ombouwde. In Februari 1940 werkte de grote raffinaderij van de British Cod Liver Oils te Hull slechts op 10 pCt van haar capaciteit, welke 2 jaar te voren nog 10.000 ton had bedragen. Tegelijkertijd ontwikkelde zich in de landen, welke meer op het westelijk halfrond waren gelegen, een omvangrijke levertraanindustrie. Zo steeg de productie van Canada, die in 1938 slechts ca 250 ton had bedragen, tot 1.600 ton in 1942 en tot ruim 2.000 ton in 1945. In IJsland verviervoudigde zich de productie: deze bedroeg in 1944 8.800 ton en dit land is momenteel één der belangrijkste levertraanleveranciers. Toch konden deze nieuwe producenten het aanzienlijke tekort op de wereldmarkt, ontstaan door het uitvallen van Groot-Brittannië en Noorwegen als leveranciers, niet dekken, met het gevolg dat de prijs van de levertraan aanzienlijk steeg. Reeds in October 1940

betaalde men in de Ver. Staten \$ 75-80/barrel (à 119,4 l) tegen \$ 20-22/barrel in Juni 1939. N.-Amerika, dat altijd één van de grootste afnemers van levertraan is geweest, was genoodzaakt zich door het levertraantekort op andere wijze te helpen om in de vitamine A-behoefte van haar bevolking te voorzien. Sinds enige tijd wist men, dat behalve in de kabeljauw ook in de lever van de heilbot een vitaminehoudende traan voorkomt en wel met een gehalte aan vitamine A, dat vele malen hoger is dan dat van de kabeljauwlevertraan. De sterkte van een vitamine A-preparaat wordt uitgedrukt in zgn. internationale eenheden (I.E.). Ter vergelijking volgen enkele cijfers.

TABEL II.

Gemiddeld Vitamine A-gehalte van enkele levertraansoorten

Kabeljauwlevertraan	600	I.E. vit. A/g
Heilbotlevertraan	100.000	„
Haaienlevertraan	110.000	„
Tonijnlevertraan	120.000	„

Het gebruik van deze zeer vitamine A-rijke levertraansoorten maakte een dosering in druppels in plaats van een toediening in lepels mogelijk!

De heilbotlevertraanproductie bleef betrekkelijk beperkt, maar de haaienvangst nam vooral in N.-Amerika en ook in Argentinië belangrijk toe. Het zijn vooral de levers van de „soupfin-shark“ (Galeorhinus zyophorus) en de „dogfish“ (Squalus Suckleyi), haaiensoorten die o.a. aan de mond van de Columbiarivier aan de Pacific Coast veelvuldig voorkomen, die in dit opzicht belangrijk zijn geweest en het nog zijn, al schijnen de vangsten de allerlaatste tijd achteruit te gaan. De „soupfin-shark“-lever bevat 62 pCt olie met een gehalte van ca 110.000 I.E./g, de „dogfish“-lever 70 pCt olie met 14.000 I.E. vitamine A/g. Terwijl 6 à 7 jaar geleden de prijs van beide visleversoorten resp. \$ 0,015 en \$ 0,01/lb bedroeg, is deze thans resp. \$ 9,00 en \$ 1,00/lb! Met de prijs steeg ook de productie: bedroeg deze in 1939 nog 132.127 gallon, in 1944 won men reeds 796.857 gallon haaienlevertraan. Zo is het dan ook begrijpelijk, dat men er in Mei 1945 in geslaagd was, de behoefte der pharmaceutische industrie in de Ver. Staten aan vitamine A voor 70 pCt te dekken. Hierbij moet nog worden opgemerkt, dat deze behoefte door de oorlog sterk gestegen was, omdat nl. vitamine A nodig is om de zg. „nachtblindheid“ te bestrijden en derhalve op ruime schaal werd verstrekt aan de nachtvliegers der geallieerde luchtmacht.

Niet onvermeld mag blijven, dat een bijdrage tot de opheffing van het tekort aan levertraan ook nog de vooral door de Research Corporation in de Ver. Staten ontwikkelde methode leverde om door hoogvacuumdestillatie van op zich zelf vitamine A-arme oliën, zoals sardine-olie, zalmolie, e.d. te geraken tot vitamine A-rijke concentraten. Aldus slaagde men er in nog vele eenheden vitamine A te winnen, die anders verloren zouden zijn geraakt.

Na ongeveer drie jaar na beëindiging der vijandelijkheden beginnen de normale toestanden in de levertraanwinning zich te herstellen. Ondanks de concurrentie van heilbot- en haaienlevertraan blijkt de gewone kabeljauwlevertraan een belangrijk handelsartikel, vooral in Westelijk Europa, waar haaien en tonijnen slechts in beperkte mate voorkomen.

Voor 1947 werd in Noorwegen een recordopbrengst van 10.000 ton verwacht, waarvoor door de Noorse Regering een prijs van \$ 2,30 per (Amer.) gallon bij afname in bulk werd vastgesteld. Dit komt ongeveer overeen met een prijs van f 1,60 per liter. Aannemende, dat de totale wereldproductie in 1947 ongeveer zo groot is geweest als in 1938 (exacte gegevens zijn hierover nog niet bekend), bedraagt de waarde hiervan thans 60 à 70 miljoen gulden.

Ons land heeft geen eigen levertraanproductie en is dus op import aangewezen. De belangrijkheid hiervan volgt uit het volgende staatje:

TABEL III.
Invoer in Nederland van medicinale levertraan van
1930 t/m 1947.

	Hoeveelheid in tonnen	Waarde in 1.000 gld.	
1930	791	431	
1931	893	437	
1932	925	301	
1933	918	263	
1934	980	254	
1935	1.089	268	
1936	993	300	
1937	1.007	344	
1938	1.133	372	
1939	1.318	438	
1940	196	102	
1941	0,3	0,4	
1942	22	33	
1943	52	78	
1944	—	—	Jan.—Juli
1945	609	—	Aug.—Dec.
1946	961	1.199 ¹⁾	
1947	948	1.401	Jan.—Nov.

) waarde onbekend. ¹⁾ geschat cijfer.

Uit deze tabel blijkt, hoe de importprijs van levertraan van het dieptepunt in 1935 van f 0,25 per kg gestegen is tot ca f 1,50 per kg in 1947. De detailprijs, welke in 1935 ondanks de lage „bulk”-prijs toch nog f 1,80 à f 2,— per liter bedroeg, is veel minder sterk gestegen en is op 16 Juli 1947 officieel vastgesteld op f 2,90 per liter. Onze belangrijkste leverancier is ook thans weer Noorwegen; kleine hoeveelheden komen van Canada en Groot-Brittannië.

Synthese van vitamine A.

Uit het voorafgaande blijkt wel, dat met de voorziening van het mensdom aan vitamine A grote bedragen gemoeid zijn. Het behoort dan ook geen verwondering te wekken, dat d.m.v. de chemisch-pharmaceutische industrie een aantal landen, die aangewezen waren op import van levertraan en andere vitamine A-preparaten van dierlijke oorsprong, getracht heeft zich onafhankelijk te maken van de leveringen van de op grote schaal kabeljauw e.d. vangende naties, met daarbij tevens het oogmerk de daarop behaalde winsten in eigen zak te steken. Zoals in zoveel gevallen zou de synthese hier het middel moeten zijn om het gestelde doel te bereiken. De synthese van vitamine A is echter lang niet eenvoudig, maar mede geprikkeld door de algemene als vaststaand aangenomen overtuiging, dat degene, die er in zou slagen het eerst een goede vitamine A-synthese op te stellen, „a million dollars” daaraan zou kunnen verdienen, hebben, sinds in 1931 door Karrer de structuur van dit vitamine was opgehelderd, verschillende onderzoekers zich gewijd aan de taak het vitamine A synthetisch op te bouwen. Reeds in 1937 beweerden de Duitsers Kuhn en Morris een synthese te hebben gevonden, maar hoe kundig de Duitse chemici ook doorgaans zijn, deze keer hadden zij zichzelf overschat. De proefnemingen van Kuhn en Morris werden door anderen herhaald, maar de resultaten konden niet worden bevestigd en algemeen neemt men thans aan, dat Kuhn en Morris niet het vitamine A in handen hebben gehad. Gedurende de oorlog is er, onder de stimulans van het dreigende vitamine A-tekort, op verschillende plaatsen hard gewerkt aan de oplossing van dit probleem, maar de oorlog moest eerst ten einde zijn, alvorens men belangrijke successen wist te behalen. Behalve de Engelse onderzoeker Heilbron, de Zwitsers Isler en Karrer, de Amerikaan Milas, werkten ook de Nederlanders Arens en van Dorp (van de fa Organon, Oss) aan dit grote vraagstuk en voorzover men de zaken thans kan beoordelen, schijnt deze nek-aan-nek race door de Nederlanders te zijn gewonnen. Reeds in 1944 gelukte

het aan Arens en van Dorp een stof te verkrijgen, die slechts een zeer gering verschil met het vitamine A vertoonde, waarover in 1946 werd gepubliceerd. Het was het zgn. vitamine A-zuur, terwijl het vitamine A zelf een arvoling is. Met de bij deze onderzochten verkregen ervaringen werd de synthese van het vitamine A zelf opnieuw ter hand genomen en na het overwinnen van talloze moeilijkheden gelukte het op 8 Mei 1947 een stof op te bouwen, waaruit het vitamine A kon worden verkregen. Eén maand later werd het vitamine A zelf bereid. Men verkreeg een substantie, die 30—35 pCt vitamine A bevatte en waarvan langs chemische, fysieke en biologische weg werd vastgesteld, dat zij geheel identiek was aan het vitamine A, zoals dit in de levertraan en andere visoliën voorkomt. Men werkt thans bij de fa Organon met een „pilot plant” om het laboratoriumprocédé in een fabrieksprocédé om te zetten en het zal, gezien de moeilijkheden, die daarbij doorgaans te overwinnen zijn, nog wel enige tijd duren, alvorens het synthetische vitamine A in de handel komt. Intussen bereiken ons ook van Amerikaanse zijde mededelingen, dat men aldaar er in geslaagd zou zijn een synthese voor het vitamine A op te stellen; maar nauwkeurige gegevens over de gevolgde methode ontbreken nog. De tijd zal moeten leren, welke onderzoekers de beste werkwijze en de beste octrooien bezitten, maar wij geven de Nederlanders in de ongetwijfeld komende strijd een goede kans.

Nu de synthese van het vitamine A chemisch mogelijk is gebleken — iets, waaraan men geruime tijd getwijfeld heeft — zal de vraag, welk product tenslotte overwiegend zal worden gebruikt, het natuurlijke of het synthetische, in de eerste plaats bepaald gaan worden door de prijs. Men moet zich hierbij niet baseren op de prijs van de eenheden vitamine A in de levertraan, maar op die in de zgn. vitamine A-concentraten. Deze zijn belangrijk goedkoper. Zo worden uit de Ver. Staten vitamine A-concentraten aangeboden met een sterkte van 750.000 I.E./g tegen een prijs van ca f 1,50 per miljoen eenheden. Aangezien 1 miljoen I.E. vit. A in gewicht overeenkomen met 300 mg zuiver vitamine A, betekent dit een prijs van ca f 5 per gram zuiver vitamine A. Dit bedrag lijkt aanzienlijk, maar de synthese is tamelijk gecompliceerd en er zullen nog ongetwijfeld belangrijke sommen gelds nodig zijn om het procédé geheel fabrieksrijp en de octrooipositie onaanastbaar te maken. Een definitief oordeel omtrent de rentabiliteit van een synthetische vitamine A-product is derhalve nog niet mogelijk, maar een economische productie mag men op grond van de thans geldende prijsverhoudingen zeker niet a priori uitgesloten achten.

Naast de prijs zal ook het behoefte-element een belangrijke rol spelen bij de toekomstige ontwikkeling van de vitamine A-synthese. Deze behoefte is steeds groeiende, niet alleen door het bij de enkeling steeds groeiend besef van de noodzaak tot het gebruik van vitaminen, wanneer een tekort dreigt, maar ook door de maatregelen, die van overheidswege worden genomen ter wille van de aan haar toevertrouwde algemene gezondheidszorg. Daar het niet steeds mogelijk is de bevolking de meest ideale voeding te verschaffen, die uit het oogpunt van het instandhouden van een optimale gezondheidstoestand nodig is, zal men essentiële voedselbestanddelen op kunstmatige wijze te heffen. Men komt dan al heel spoedig tot vitamining van levensmiddelen. Eén van de levensmiddelen, waarop dit het eerst is toegepast, is de margarine. Reeds vóór de oorlog werd door enkele bekende margarinefabrikanten vrijwillig overgegaan tot verhogen van het vitamine A- (en D-) gehalte van margarine, door toevoeging van vitamine A-concentraat (vooral met de bedoeling het product meer gelijkwaardig te maken aan de natuurboter), welke vitamining in ons land een dusdanige omvang nam, dat in 1939 75 pCt van de totale margarineproducten aangesterkt was met vitamine A en D. In 1940 liep de vitamining

met vitamine A af wegens gebrek aan grondstoffen (De vitaminering met vitamine D in een hoeveelheid van 1 I.E. per g werd voortgezet tot 1943). In 1946 werd de vitaminering door de Overheid geregeld. In verband met de grondstoffenpositie was het niet mogelijk vitamine A gedurende het gehele jaar aan de margarine toe te voegen. Gedurende Maart, April en Mei 1947 werd de margarine verplicht met 20 I.E. vitamine A per gram gevitamineerd. Op 10 December 1947 is deze vitaminering opnieuw begonnen ¹⁾.

Men kan ten naaste bij berekenen, hoeveel vitamine A met deze vitaminering gemoeid is, en de kosten hiervan. Bij een wekelijks boter-, resp. margarinerantsoen van 250 g/week en een bevolkingsaantal van 9,5 miljoen komt men, indien men aanneemt, dat ongeveer de helft van het vetrantsoen in de vorm van margarine wordt opgenomen (deze waarde is slechts geschat, omdat de verhouding boter: margarine steeds wisselend is, maar zal vermoedelijk niet ver van de juiste waarde afliggen, gezien ook de vooroorlogse verhoudingen), op een margarineproductie van ca. 1.200 ton per week. Per week zijn hiervoor nodig 24.000 miljoen I.E. vitamine A of 7.200 g zuiver vitamine A (1 miljoen I.E. vit. A = 0,3 g zuiver A). Stellen wij de prijs hiervan voorlopig gelijk aan die van de concentraten, dus f 5 per g zuiver vitamine A, dan is de waarde hiervan ca f 36.000. Wordt de vitaminering gedurende 20 weken in de winter volgehouden, dan vergt deze 480 milliard I.E. of 144 kg zuiver vitamine A tegen een bedrag van f 720.000. De productiekosten per kg margarine worden er met 3 cent door verhoogd.

Zolang de synthetische vitamine A-productie nog niet op gang is, moet het vitamine A-contraat uit het buitenland, voornamelijk uit de Ver. Staten, worden betrokken. Het is dus zeker ook in het belang van onze benarde deviezenpositie van grote betekenis, indien ons land zich door een eigen vitamine A-productie onafhankelijk van Amerika kan maken.

Niet alleen in Nederland, maar ook in Engeland, Zweden en Denemarken vindt toevoeging van vitamine A aan margarine plaats. Ook deze landen hebben dus groot belang bij een eigen synthetische bereiding van dit vitamine. De buitenlandse exploitatie der vitamine A-octrooien zal derhalve onmiddellijk van veel betekenis kunnen zijn. Indien de gunstige voorloopige mededelingen over de vitamine A-synthese van Arens en van Dorp in de praktijk bevestigd blijken te worden, dan is de mogelijkheid groot, dat de behoefte aan vitamine A in de toekomst niet meer als een belasting voor onze handelsbalans zal gelden, maar daarentegen als ontlasting! Dit zou dan wederom een merkwaardig staaltje van de omkering van economische verhoudingen zijn, tengevolge van wetenschappelijke, chemische vondsten tot stand gekomen.

Deze economische beschouwingen over het vitamine A mogen niet besloten worden zonder enige aandacht te wijden aan de zgn. pro-vitaminen A, de *carotinen*. Onder pro-vitaminen verstaat men die stoffen, welke zelf geen vitaminen zijn, maar door een betrekkelijk eenvoudige chemische wijziging in het molecuul in een vitamine overgaan. Men heeft voornamelijk in gekleurde plantendelen de aanwezigheid van verbindingen geconstateerd, die, hoewel niet identiek met vitamine A, toch bescherming tegen de A-aminose (d.w.z. de ziekteverschijnselen, welke ontstaan bij een tekort aan vitamine A) geven. Bij isolering van de bewuste verbindingen bleken dit stoffen te zijn, die chemisch zeer veel op het vitamine A gelijken en die dus blijkbaar in het lichaam in vitamine A worden omgezet. Deze stoffen, carotinen genaamd, zijn geel tot oranje gekleurd en komen o.a. veel voor in wortelen, groenten, bepaalde vruchten, maar ook in boter en lichaamsorganen. Ondanks de betrekkelijke rijkdom van

verschillende levensmiddelen aan carotinen spelen deze voor de voorziening van het menselijk organisme slechts een tamelijk ondergeschikte rol, omdat de resorptie van het carotene uit het voedsel vaak zeer onvolledig is, zodat het grootste gedeelte van het carotene het lichaam weer onaangetast verlaat. Merkwaardig is nog, dat de op het oog tamelijk eenvoudige omzetting van carotinen in vitamine A zich niet langs zuiver chemische weg, dus buiten het lichaam om, laat voltrekken. Dit is zeker te betreuren, daar de bereiding van carotene-concentraten uit vrij goedkope uitgangproducten zeker mogelijk is; zou men deze dan in zuiver vitamine A kunnen omzetten, dan zou dit een soort halfsynthese van vitamine A betekenen, waarmee dus een verdere onafhankelijkheid van het levertraanproduct kon worden verkregen. Zover is het nog niet en men kan derhalve nog geen grote economische waarde aan het carotenegehalte van het voedsel hechten.

Deventer.

Dr Ir P. MALTHA.

DE CONVERSIELINGWET 1948 EN DE INSTITUTIONELE BELEGGERS.

Nu de behandeling van het Ontwerp Conversielingwet 1948 in de beide Kamers der Staten-Generaal is geëindigd met de aanvaarding ervan op 17 Maart jl., willen wij daaraan nog enkele beschouwingen wijden.

De Regering diende op 10 Januari jl. het wetsontwerp in, daarbij overwegende, dat het wenselijk was, door middel van conversie te geraken tot vermindering van de uitgaven voor de dienst der Nationale Schuld en daartoe geldleningen ten laste van het Rijk aan te gaan, waarvan de dienst minder uitgaven vordert dan die der te amortiseren schuld. Eenzelfde overweging gold destijds bij de indiening van de Conversielingwet 1946.

In de Memorie van Toelichting vinden we de gronden, waarop het gehele wetsontwerp rust, uitvoerig uiteengezet. Het essentiële verschil tussen de Conversielingwetten 1946 en 1948 is gelegen in het feit, dat thans het converteren zal geschieden op basis van vrijwilligheid, iets, dat door artikel 4 van de wet van 1946 onmogelijk was. Krachtens het bepaalde in dit artikel kreeg de houder van Staatsschuldbewijzen, die niet bereid was van het conversie-aanbod gebruik te maken, aflossing op een conversierekening bij het Agentschap van het Ministerie van Financiën te Amsterdam. Deze rekening levert een rente op van 2½ pCt, terwijl het saldo tot uiterlijk 31 December 1951 blijft geblokkeerd, waarna het kan worden afgelost door een verplichte deelneming in een gedwongen Staatslening. Voor deze bepaling, de dikke stok achter de deur, golden destijds twee redenen, t.w. het in die tijd nog niet ver genoeg gevorderde onderzoek van Rechtsherstel naar de eigendom van effecten en voorts de beduchtheid voor ongewenste monetaire gevolgen. De Minister van Financiën acht voor deze beide beweegredenen thans geen verdedigbare grond meer aanwezig. Hierdoor was het niet mogelijk de machtiging, vastgelegd in de wet van 1946 en welke 31 December 1947 eindigde, voor een nieuwe termijn te verlengen; integendeel het was noodzakelijk een geheel nieuw ontwerp, in andere termen luidende, in te dienen.

Artikel 1 van het ontwerp 1948, houdende een omschrijving van de machtiging, werd door een amendement, ingediend door de heer Teulings c.s. — het enige amendement, dat in stemming werd gebracht — gewijzigd in dier voege, dat de verleende machtiging slechts geldt voor een tijdvak van één jaar, aanvangende bij het in werking treden dezer wet. Tijdens de behandeling in de Tweede Kamer had de Minister verzocht, hem vrijheid van handelen te geven tot 31 December 1950. De Minister deelde reeds in dezelfde Kamer mede, dat het zijn voornemen

¹⁾ Particuliere inlichtingen, verstrekt door Prof. Dr I. M. J. L. Dols, Raadadviseur van de Directie van de Voedselvoorziening bij het Ministerie van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening.

was om de gehele lening 1938 en wellicht ook enkele andere, kleine leningen in de conversie-operatie te begrijpen. Van de lening 1938, waarvan de rente gedurende de eerste 10 jaren 3 pCt en sedert 1 Maart jl. $3\frac{1}{2}$ pCt bedroeg, resteert per saldo nog een bedrag van rond 1,2 milliard gulden. Volgens de tot dusver bekend gemaakte modaliteiten der Conversielening wordt de keuze opengesteld tussen een 3 pCt lening met een looptijd van 14—16 jaar zonder tussentijdse aflossing en een 50-jarige lening met een rentevoet van $3\frac{1}{2}$ pCt, waarop een progressieve aflossing na 10 jaar aanvangt. Een en ander geschiedt op basis van volledige vrijwilligheid; zij, die van geen der beide aanbevelingen gebruik wensen te maken, krijgen hun geld terug.

In de Memorie van Antwoord aan de Eerste Kamer vinden we medegedeeld, dat het aandeel van de institutionele beleggers in de Staatsschuld per ult. October 1947 50 tot 60 pCt bedroeg. Indien we mogen aannemen, dat dus het gemiddelde van 55 pCt ook geldt voor de lening 1938, dan volgt daaruit, dat van deze lening voor een bedrag van 0,66 milliard gulden in de portefeuilles dezer beleggers aanwezig is. Zou nu voor het gehele bedrag worden deelgenomen aan de conversie, een veronderstelling, die o.i. alleszins waarschijnlijk is, en wordt voor een gelijk bedrag in de kortlopende en in de langlopende lening deelgenomen, dan betekent zulks een directe rentederving van $\frac{3}{8}$ pCt of ca $2\frac{1}{2}$ miljoen gulden per jaar.

Op grond van budgetaire overwegingen is de conversie noodzakelijk en het hierboven berekende offer niet onoverkomelijk. Bedacht dient echter te worden, dat ook tengevolge van de conversie-operatie in Februari 1947, waarbij een aantal 4 resp. $3\frac{1}{2}$ pCt rentende Staatsleningen werd omgezet in één $3-3\frac{1}{2}$ pCt lening, deze beleggers reeds een geduchte veer hadden moeten laten. De levensverzekeringmaatschappijen, de spaarbanken, pensioenfondsen enz. zijn de collecteurs van de spaargelden der vele miljoenen spaarders. Voor deze spaarders was het directe gevolg van de druk op het renteniveau een hogere premie voor nieuw te sluiten verzekeringen en lagere rente voor de uitstaande saldi bij de spaarbanken. Hier komt dus een economisch en sociaal aspect zich voegen bij het budgetaire.

Geen wonder dan ook, dat tijdens de behandeling der Conversieleningwet 1948 het volle licht op deze keerzijde der medaille heeft geschinen. Evenmin is in 's lands vergaderzalen echter over het hoofd gezien, dat de institutionele beleggers door de Minister van Financiën een helpende hand reeds was toegestoken. De verleende faciliteit bestond voor de levensverzekeringmaatschappijen en pensioenfondsen hierin, dat zij enige malen in de gelegenheid werden gesteld, in te schrijven op $3\frac{1}{2}$ pCt 5-jarige schatkistbiljetten tot bedragen, equivalent aan die, waarmede werd ingeschreven op de eerste tranche van het Grootboek 1946, welke inschrijving 3 pCt rente draagt. Hierdoor wordt dus van een bedrag, ten hoogste gelijk aan het dubbele van dat der Grootboekinschrijving, een rente gekweekt van $3\frac{1}{2}$ pCt. De Minister deelde in de Tweede Kamer mede, dat de levensverzekeringmaatschappijen, tot een bedrag van 323 miljoen van deze $3\frac{1}{2}$ pCt schatkistbiljetten hadden opgenomen; de pensioenfondsen namen voor 50 miljoen op. Hierdoor is het deze beleggers mogelijk, meer geleidelijk de premiereserve van het oude bestand te brengen op lagere rentebasis. Niet ontkend kan worden, dat de institutionele beleggers wel enig recht hadden op deze tegemoetkomende houding, immers, we mogen niet vergeten de wijze, waarop in de oorlogsjaren bij de uitgifte van staatsleningen de deelneming daarin werd opgedrongen met als gevolg een geweldige toeneming van het bedrag aan Staatsleningen in de beleggingsportefeuilles. We herinneren er voorts aan, dat o.a. vanwege de grote geldruimte in die jaren de extra-aflossingen op hypothecaire leningen binnenstroonden, terwijl het gedurende ruime tijd verboden was om nieuwe hypothecaire leningen te sluiten. Een en ander had tot gevolg, dat de hypotheek-

portefeuilles ineenschrompelden tot een fractie van de omvang in 1940.

Voor de andere grote groep van beleggers, de algemene spaarbanken en boerenleenbanken, gold sedert Juni 1946 een speciale regeling, t.w. de $2\frac{1}{2}$ pCt rentende liquiditeitsrekening. Deze was mede noodzakelijk geworden door de grote toevloed van oneigenlijke spaargelden, welke in de kassen dezer instellingen waren terecht gekomen als gevolg van de geldsaneringsmaatregelen in September 1945. Waren het bij de levensverzekeringmaatschappijen en fondsen speciaal de rendementsoverwegingen, voor de groep spaar- en boerenleenbanken was het van belang, dat naast het rendementsprobleem ook het liquiditeitsprobleem werd opgelost. Immers, te verwachten viel, dat na langer of korter tijd een belangrijk deel der extra hoge saldi weer zou wegvloeien in diverse andere kanalen. De bijzondere regeling zou aanvankelijk slechts gelden tot 1 Juni 1947. De onderhandelingen over de liquidatieprocedure vorderden echter zoveel tijd, dat tot 1 Augustus 1947 nog op de liquiditeitsrekening kon worden gestort. Op 4 September 1947 werden de voorwaarden der liquidatieprocedure bekend gemaakt. Deze komen in het kort hierop neer, dat maandelijks een bedrag, gelijk aan het terugbetalings-excedent van de voorafgaande maand, kan worden opgevraagd; voorts, dat ter vrije beschikking is een bedrag van 35 pCt van het saldo per 1 Augustus 1947, dat van het saldo per 1 Augustus 1948 45 pCt zal moeten worden aangewend voor deelneming in uit te geven Staatsleningen, terwijl tenslotte op 1 Augustus 1948 het dan nog resterende saldo, zijnde dus 55 pCt van het totaal-saldo per die datum, zal worden omgezet in schatkistpapier met een looptijd van 1, 3 en 5 jaar. De spaarbanken, die zich aan deze afwikkeling wensten te onderwerpen, namen tevens daarmede de verplichting op zich om deel te nemen aan de nog komende conversies van Rijks-, provinciale en gemeentelijke leningen. Het totaal-saldo der algemene spaarbanken op de liquiditeitsrekening bedroeg op 1 Augustus 1947 ca 235 miljoen gulden, dat der boerenleenbanken een veelvoud hiervan. In het kortgeleden verschenen verslag over 1947 van de Nederlandse Spaarbankbond lezen wij op bladzijde 16, dat 163 spaarbanken met een tegoed van rond 170 miljoen de bovengeschetste liquidatieprocedure accepteerden; 61 spaarbanken met een tegoed op de liquiditeitsrekening van rond 65 miljoen gulden gaven er de voorkeur aan, dit bedrag in 5 maandelijks termijnen, aanvangende op 30 September 1948, terug te ontvangen.

Wij hebben bij deze bijzondere faciliteiten wat lang stilgestaan, omdat zij bij de behandeling van de Conversieleningwet 1948 in de beide Kamers herhaaldelijk in de discussies werden betrokken. Dit valt niet te verwonderen, wanneer men beseft, dat de voorgenomen en inmiddels reeds aangekondigde conversie van de lening 1938 en de verdere consolidatie der vlottende schuld van eminent belang zijn voor de diverse groepen der institutionele beleggers. De Minister deed in de Eerste Kamer de toezegging binnenkort nadere gegevens te zullen verstrekken met betrekking tot de quaestie, welk deel van de Staatsschuld bij de levensverzekeringmaatschappijen en de spaarbanken is ondergebracht. Zijn deze gegevens bekend, dan kan op dat moment, beter dan nu, becijferd worden tot welk bedrag deze beleggers hebben bijgedragen aan de budgetair noodzakelijk geachte renteverlaging. Van belang is voorts de mededeling van de Minister in dezelfde Kamer, dat hij al het mogelijke zal doen om ook in de nabije toekomst de spaarbanken een zodanige beleggingsmogelijkheid te verlenen, dat zij met een redelijke rente-opbrengst toch voldoende liquiditeit kunnen in acht nemen. Wij menen, dat zulks niet alleen een bestaansbelang is voor de spaarbanken zelf, wier uitgaven voor administratiekosten met de noodzakelijk vereiste verhoging der bijzondere reserves bestreden moeten worden uit de marge tussen de ontvangen en de vergoede rente, maar veeleer een

economisch-monetair en sociaal belang van de eerste orde. In tegenstelling tot de mening, dat de hoogte van de spaarrente geen of weinig invloed heeft op de omvang der besparingen, zijn wij van oordeel, dat *in de praktijk* de hoogte van de rentevoet wel degelijk een belangrijke rol speelt bij de overweging of men zijn besparingen thuis zal oppotten, dan wel zal toevertrouwen aan een spaarinstelling. Blijft de spaarbankrente aantrekkelijk genoeg, dan zal daarvan het gevolg zijn, dat de bankbiljettenoppotting „in de kous” en daarmee dus de omvang van de bankbiljettencirculatie vermindert, maar tevens, en dat is o.i. van meer belang, dat minder gemakkelijk tot consumptieve uitgaven zal worden besloten dan wanneer het geld thuis in de kast maar voor het grijpen ligt. In vele gevallen is het — gelukkig — nog zo, dat men er minder snel toe komt om geld, eenmaal bij de spaarbank gebracht, terug te halen. Deze aarzeling, deze rem op de uitgaven, bestaat in veel mindere mate t.a.v. het geld, dat thuis bewaard wordt.

Dit alles is reden, dat de institutionele beleggers, zij het iedere groep op grond van andere overwegingen; met spanning gewacht hebben op de aankondiging van de modaliteiten, waartoe de Minister van Financiën, daartoe gemachtigd bij de Conversieleningwet 1948, voor de conversielening 1948 zou besluiten.

Delft.

Drs D. HOUTZAGER

AANTEKENING.

HET „PROGRESS REPORT” VAN DE COMMISSIE VAN ZESTIEN.

Voor de snelheid, waarmee het E.R.P. tenslotte door de Amerikaanse volksvertegenwoordiging is geaccepteerd, moet, aldus „The Banker” van deze maand ¹⁾, ongetwijfeld de recente ontwikkeling in Europa voor een groot deel verantwoordelijk worden geacht. De Russische houding in de vergaderingen der Verenigde Naties en vooral de gebeurtenissen in Tsjechoslowakije en Finland hebben de beslissing der Verenigde Staten bespoedigd.

Toch zou het volgens het blad onjuist zijn om factoren van een dergelijk negatief karakter aansprakelijk te stellen voor de loop, die het E.R.P. thans heeft genomen. Een overzicht van het „Progress Report”, goedgekeurd in de tweede bijeenkomst van de Commissie voor Europese Economische Samenwerking, leidt tot de erkenning, dat Europa de gestelde verwachtingen van „self-help” niet heeft beschaamd en dat het dus de hulp, die de Verenigde Staten willen geven, heeft verdiend.

Het rapport geeft een uitgebreide documentatie van hetgeen Europa sinds de samenstelling van het eerste rapport in September jl. heeft gepresteerd. Als belangrijkste element is wellicht de verbetering van de steenkoolproductie te beschouwen. Het rapport wijst op de hervatting van de Britse steenkooluitvoer begin 1948, op een vroeger tijdstip dan het vorige jaar werd verwacht. In het Ruhrgebied is de productie gestegen tot 300.000 ton per dag, voldoende voor een cokesexport van 7,6 mln ton per jaar. De Economische Commissie voor Europa, die de taak van de „European Coal Organization” heeft overgenomen, heeft regelingen getroffen om deze export te richten naar de staalproducerende landen, die er de meeste behoefte aan hebben, nl. Frankrijk, Luxemburg en België. Op het gebied der arbeidsvoorziening zijn belangrijke vorderingen gemaakt; maatregelen zijn getroffen om de verplaatsing van arbeiders tussen de Europese landen onderling te vergemakkelijken. In het bijzonder zijn overtollige Italiaanse arbeidskrachten verplaatst naar Frankrijk en België, terwijl vorderingen zijn gemaakt met het tewerkstellen van „displaced persons” uit Duitsland in onderbezette Engelse industrieën.

Ook op het gebied van financiële samenwerking zijn

resultaten geboekt. Zo werd een regeling tot compensatie van wederzijdse saldi getekend door de Beneluxlanden, Frankrijk en Italië. Volgens het rapport betrof de eerste compensatie, ten uitvoer gelegd via de Bank voor Internationale Betalingen, een bedrag van slechts \$ 1,7 mln. Dit is weinig in vergelijking met de in de inter-Europese handel bereikte omzetting; het rapport geeft echter toe, dat met deze compensatie onder de huidige omstandigheden slechts weinig kan worden bereikt, nu de Europese landen vrijwel algemeen een deficit vertonen t.o.v. het Westelijk halfrond. Dit vormt een bewijs voor de moeilijkheden, welke de economische samenwerking in Europa ontmoet zolang het Continent van zijn eigen hulpbronnen afhankelijk is.

Voorts hebben de 16 landen, aldus het rapport, ook ruimschoots aandacht besteed aan problemen op langere termijn. Gewezen kan worden op de onderzoeken van de Economische Commissie voor Europa op het gebied van de ontwikkeling der electriciteitsproductie, waarbij vooral aandacht is geschonken aan schema's voor hydro-electrische krachtopwekking ten behoeve van Franse en Italiaanse industriegebieden.

Inmiddels voorziet het kort geleden tot stand gekomen verdrag van Brussel in een nauwere samenwerking tussen de vijf deelnemende landen; een consultatieve raad zal worden gevormd, die bijeen zal komen, wanneer vraagstukken van gemeenschappelijk belang moeten worden besproken. Toch moet men, aldus „The Banker”, voor een beoordeling van de mogelijkheden, die in een West-Europese economische federatie liggen opgesloten, het oog niet zozeer richten op het verdrag van Brussel als wel op de organisatie, die zal worden gecreëerd ter supervisie van de werking van het E.R.P. aan deze zijde van de Oceaan. In deze organisatie zal de kiem liggen voor een West-Europese economische regering.

Met betrekking tot de vorm, de taak en de bevoegdheden, die deze organisatie zal krijgen, bleken te Parijs de Franse en de Engelse opvattingen nogal uiteen te lopen. De Fransen willen de organisatie, met aan het hoofd een krachtige figuur als secretaris-generaal, vergaande autonome bevoegdheden geven. De Engelsen leggen de nadruk op krachtige vertegenwoordigingen door de deelnemende landen. „There is a suspicion in Britain of highly elaborate blueprints and a corresponding liking for organizations which begin in a small way and gradually build themselves up, adapting themselves to the circumstances which they have to meet and the objectives they have to serve”.

Na deze documentaire schets wijst „The Banker” erop, dat onder de meer algemene doelstellingen van het E.R.P. tot nu toe eigenlijk te weinig aandacht is besteed aan het herstel van „dollar self-sufficiency” van West-Europa. Zoals bekend, rekend het eerste rapport van de Commissie van Zestien erop, dat zelfs aan het einde van de vier „Marshall”-jaren de betrokken landen nog een deficit met het Westelijk halfrond zullen vertonen van naar schatting \$ 3.530 mln. In de komende maanden zal aan dit aspect de grootst mogelijke aandacht moeten worden besteed. Bij de discussies ter bereiking van economische integratie in West-Europa is er een tendentie waarneembaar geweest om betrekkelijk snel de inter-Europese handel te maximaliseren, waarbij het ruimere doel van herstel van evenwicht in de betalingsbalans tussen de 16 landen als één geheel en het Westelijk halfrond wel eens uit het oog is verloren. Het spreekt vanzelf, dat het tot een maximum opvoeren van de inter-Europese handel strijdig kan zijn met het tot een maximum opvoeren van de handel tussen West-Europa en het Westelijk halfrond. Aan de noodzaak tot herstel van „dollar self-sufficiency” moet ook, aldus het blad, het Europese compensatieschema worden getoetst.

¹⁾ In een artikel „Self-help in Western Europe”, blz. 15.

INTERNATIONALE NOTITIES.

HET ENGELSE BETALINGSVERKEER MET BELGIË.

Na de opschorting van de volledige inwisselbaarheid van het pond sterling op 20 Augustus 1947 zijn Engeland en België begin September d.a.v. overeengekomen, dat het door de Nationale Bank van België maximaal aan te houden bedrag aan ponden sterling zou worden verhoogd van £ 5 mln tot £ 27 mln. België stemde er daarbij tevens in toe om tijdelijk het accepteren van ponden sterling van niet-sterlinglanden te beperken. Het schijnt, dat deze overeenkomst Engeland slechts weinig verlichting heeft gebracht, daar reeds in October 1947 de limiet werd overschreden. Gedurende de eerste twee maanden van 1948 moest de Engelse Schatkist uit dezen hoofde £ 11 mln aan goud aan België afstaan, aldus „The Banker” van deze maand.

De overeenkomst is daarom opnieuw herzien. De limiet van £ 27 mln blijft gehandhaafd; Engeland heeft echter het recht om, wanneer de lopende betalingen een keer ten gunste van het sterlinggebied gaan nemen, het tijdelijk overschot te gebruiken voor het terugkopen van het goud, dat na 1 Maart 1948 aan België is verkocht. Dat wil zeggen, dat België in feite de verplichting op zich neemt om zijn sterlingtegoeden op het maximum van £ 27 mln te houden totdat de betalingsbalanssituatie t.o.v. het sterlinggebied Engeland heeft toegestaan al het goud, dat na 1 Maart 1948 aan België is verkocht, terug te kopen.

„The Banker” verwacht van deze nieuwe overeenkomst een beperking van het handelsverkeer tussen beide landen; de bedoeling van de nieuwe opzet is kennelijk het bereiken van een bilateraal evenwicht. Om het afstaan van goud aan België te voorkomen, zal Engeland ongetwijfeld de invoer uit België beperken. Op uitbreiding van de Engelse export naar België bestaat weinig hoop. Enige verlichting zal voor Engeland inmiddels voortvloeiën uit de strengere restrictie van de sterlingbedragen, die België op lopende rekening van niet-sterlinglanden zal accepteren.

AMERIKAANSE TOERISTEN NAAR EUROPA.

De kortgeleden verschenen „International Travel Section” van „The New York Times” veronderstelt, dat het aantal Amerikaanse toeristen, dat in 1948 Europa zal bezoeken, groter zal zijn dan in 1947. Het blad verwacht zelfs, dat 1948 een recordjaar zal worden. Deze verwachting is gebaseerd op de volgende gegevens. Het jaar 1947 stond, wat betreft het aantal aangevraagde en verlengde paspoorten, met 195.497 stuks op de derde plaats, na 1929 met 196.390 en 1930 met 203.174 stuks, ondanks de paspoortencontrole, voedselschaarste en huisvestingsmoeilijkheden in Europa. De paspoortencontrole, waarbij de „State Department's Passport Division” vereiste, dat de vacatiegangers naar Europa beschikten over een „round-trip” passage en zeker waren van logies, is, in verband met het verbeteren der hotelaccommodatie in Europa soepele geworden, terwijl de voedselpositie en de transportmogelijkheden eveneens zijn verbeterd. Het aantal gegadigden voor paspoorten bedraagt tot nu toe ongeveer 900 tot 1.000 personen per dag. Bovendien zullen velen, die gedurende de laatste jaren hun vakantie op het Westelijk halfrond hebben doorgebracht, hun in 1939 afgebroken „trips” in Europa willen hervatten, temeer daar Europa dit jaar, naast de vroegere bezienswaardigheden, velerlei attracties biedt, w.o. de Olympische Spelen in Londen en de Jubileumfeesten in Nederland. Het aantal auto's van toeristen, dat naar Europa zal worden vervoerd, wordt geschat op 3.000 tegen 2.178 in 1947 en 3.700 in 1937.

De uitgaven van de Amerikaanse toeristen in het buitenland, welke in 1947 meer dan \$ 500 miljoen bedroegen en daarmede het „boom”-jaar 1929 met \$ 17 miljoen overschreden, vormen een welkome aanvulling van de West-Europese dollarreserves, immers, „travel is a non-expendable commodity — the sightseer who

sighs over an Alpine landscape takes only his memories back home with him. The landscape and local color remain to be „resold” to succeeding tourists”. Vandaar, dat in West-Europa alle mogelijke maatregelen worden getroffen om de Amerikaanse toeristen een geriefelijk verblijf te waarborgen, terwijl bovendien, naast het vormen van een „hard-currency”-reserve, de mogelijkheid wordt geboden een zekere goodwill in Amerika te verwerven, waaruit, aldus genoemd blad, een betere internationale verstandhouding kan voortvloeien.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

Op de geldmarkt trad een verdere verruiming in, waardoor de callgeldrente op 6 April daalde tot $\frac{3}{4}$ pCt, terwijl ook de marktdisconto's voor de kortere termijnen van schatkistpromessen een lichte daling vertoonden. Drie-maandspromessen waren aangeboden tegen $1\frac{5}{16}$ pCt, viermaandspapier noteerde $1\frac{3}{8}$ pCt, terwijl alle verdere termijnen practisch $1\frac{7}{16}$ pCt bleven noteren. Enerzijds sproot deze voortgezette verruiming vooral hieruit voort, dat de middelen, welke Philips uit de obligatie-emissie heeft verkregen, blijkbaar nog niet tot aflossing van verkregen bankcredieten hebben gediend, zodat zij dus deel bleven uitmaken van het geldmarktaanbod. In hoeverre hierin een wijziging zal optreden in de komende week, wanneer de storting op de aandelenemissies Philips zal moeten plaatsvinden, zodat de onderneming dan het gehele gevraagde bedrag heeft ontvangen, zal moeten worden afgewacht. Anderzijds droeg de afrekening door De Nederlandsche Bank van de gevorderde dollarobligaties, welke eveneens grotendeels in de verslagperiode plaats vond, uiteraard ten zeerste bij tot een verruiming van het geldaanbod.

Blijkens een mededeling van De Nederlandsche Bank was per ult. Maart jl. op het crediet van de Wereldbank een bedrag van \$ 138,5 miljoen opgenomen. Technische moeilijkheden, o.a. het vervullen van bepaalde formaliteiten en de beperking van de goederencategorieën, waarvoor het crediet geldt, verhinderen een snellere uitputting van deze lening. Dat overigens van een acute dollarschaarste kan worden gesproken, bewijst de belening van f 27,6 miljoen goud door De Nederlandsche Bank, om de noodzakelijke dollars te verkrijgen. Het in werking treden van de Marshallhulp schijnt overigens goede hoop te bieden, dat nu minder dollars voor invoer benodigd zullen zijn en dat dit crediet op onderpand van goud spoedig weer zal kunnen worden afgelost.

De Minister van Financiën kondigde in de afgelopen week de conversie van de 3—3 $\frac{1}{2}$ pCt staatslening 1938 aan, welke sedert 1 Maart 1948 3 $\frac{1}{2}$ pCt rente bedraagt. Hiervoor in de plaats zullen komen een 3 pCt lening met 14—16 jarige looptijd, welke ineens zal worden afgelost, en een 3 $\frac{1}{2}$ pCt lening met 50 jarige looptijd, waarop vermoedelijk gedurende de eerste 10 jaren geen aflossingen zullen plaatsvinden. Het is de bedoeling, dat ook met middelen, welke niet uit deze conversie stammen, op de nieuwe leningen kan worden ingeschreven, zodat tevens consolidatie van vlottende schuld zal kunnen plaatsvinden.

Om verschillende redenen is deze conversie-operatie, met de hieraan verbonden mogelijkheid van inschrijving met vrije middelen, van belang.

Voor de staatshuishouding betekent het een vermindering van rente- en aflossingsbedragen, waardoor tevens het inflatoire effect van de begrotingstekorten op de volkshuishouding wordt beperkt. Voorzover met andere dan uit de conversie stammende middelen wordt ingeschreven en hiermede vlottende schuld wordt afgelost, betekent dit voor de Overheid weliswaar verzwaaring van de rentelasten, maar het houdt tevens in een binding van koopkracht, waardoor de prijsopdrijvende werking van de vermoedelijk relatief ruime binnenlandse geldsomloop kan worden beperkt. Ook betekent deze conversie een

potentiële verlichting van onze deviezenpositie, omdat in tal van monetaire accoorden de transfer van contractuele aflossingen is toegestaan, terwijl door de conversie de aflossingen naar de toekomst worden verschoven.

De keuze van de beide leningstypen lijkt in verband met de huidige omstandigheden op de kapitaalmarkt veelszins gelukkig. De looptijd van de $3\frac{1}{2}$ pCt lening is vrij lang; maar hier staat het rentevoordeel van $\frac{1}{4}$ pCt boven de normale kapitaalrente tegenover. Deze lening lijkt voor beleggers op lange termijn, bijv. de levensverzekering-maatschappijen, juist in verband met dit rentevoordeel aantrekkelijk, temeer omdat een spoedige conversie uitgesloten schijnt te zullen worden, wat bij de $3-3\frac{1}{2}$ pCt leningen niet het geval is. De 3 pCt fixe lening met een looptijd van 14—16 jaar komt voor andere beleggers stellig in aanmerking. De looptijd is niet zo lang, en door het fixe karakter bestaat de kans, dat zij na bijv. 10 à 12 jaren geldmarktpapier wordt, d.w.z. door banken en andere geldmarktinstellingen wordt genomen, omdat men dan zeker is van een nog korte looptijd. Dit leningstype is in Nederland niet zo zeer bekend, al kwam het voor de oorlog bij lagere publiekrechtelijke lichamen wel voor in de vorm van 10-jarige, relatief laag rentende fixe leningen (de zgn. uitgeholde leningen). In hoeverre deze lening geldmarktpapier wordt, d.w.z. na 10 à 12 jaren door banken e.d. wordt genomen, moet natuurlijk worden afgewacht, omdat de Nederlandse banken, in tegenstelling tot de Engelse en Amerikaanse, zich op dit terrein nog niet in belangrijke mate hebben bewogen, al kan het ontbreken van materiaal hiervan wel de oorzaak zijn. De gang van zaken met de bovengenoemde korte leningen voor de oorlog maakt het niet onwaarschijnlijk, dat ook deze fixe lening t.z.t. geldmarktpapier wordt. Dit is natuurlijk van groot belang voor de koersvastheid der lening. Voor particulieren, maar ook voor spaarbanken en boerenleenbanken, welke in verband met het aflopen der liquiditeitsrekening per 1 Augustus a.s. toch reeds moeten zorgen voor de belegging van omvangrijke bedragen in staatsschuld, lijkt deze aangekondigde fixe lening dan ook een aantrekkelijke belegging.

De Amsterdamse aandelenmarkt gaf in de afgelopen week langzaam dalende koersen te zien, welke daling slechts even werd onderbroken.

Weliswaar bleven de koersverliezen van geringe omvang, maar over het algemeen overheerst toch de indruk, dat de langdurige periode van krachtig stijgende koersen voorbij is. Van de koersontwikkeling geeft onderstaande tabel een beeld.

	2 April 1948	9 April 1948
A.K.U.	185 $\frac{1}{2}$	173 GB
v. Berkel's Patent	134 $\frac{1}{2}$	129
Lever Bros. & Unilever C.v.A. ..	322	311
Philips G.b.v.A.	287 $\frac{1}{2}$	277 GB
Koninklijke Petroleum	353 $\frac{1}{2}$	349
H.A.L.	220 $\frac{1}{2}$	223
N.S.U.	193 $\frac{1}{2}$	190 GB
H.V.A.	264	261 GB
Deli Mij. C.v.A.	224 $\frac{1}{2}$	222 GB
Amsterdam Rubber	197	195

DE BELGISCHE GELD- EN KAPITAALMARKT IN MAART 1948.

Geldmarkt.

De moeilijkheden van de Schatkist werden in de loop van de maand Maart door een onverwachte gebeurtenis in gunstige zin beïnvloed. Ongegronde geruchten betreffende het uittrekken van de bankbiljetten van 1.000 fr. deden nl. de belastinginkomsten, de deposito's bij de

spaarbank, de banken en het postchequeambt zodanig toenemen, dat, samen met de faciliteiten, die bekomen werden met de nieuwe dollarlening, de Schatkist in staat werd gesteld 1,2 mrd fr. van de opgenomen voorschotten bij de Nationale Bank terug te betalen. De lichte vertraging van het zakenleven en de hogere liquiditeit van de banken brachten anderzijds een daling teweeg in de wisselportefeuille van het Emissie-instituut van 1,1 mrd. Ingevolge al deze factoren liep de biljetten-circulatie terug met 1,7 mrd fr. t.t.z. tot 77,4 mrd fr., een peil, dat sinds midden 1947 niet meer werd bereikt.

De discontovoet van de Nationale Bank voor eerstegradspapier werd onveranderd op $3\frac{1}{2}$ pCt gehouden, ook de rentevoet voor het daggeld bleef op 1,25 bepaald.

Volgens de pas gepubliceerde driemaandelijke globale staat van de banken zou de credietverlening van de banken aan de private sector van de economie gedurende het laatste kwartaal van 1947 verder zijn toegenomen. Sindsdien blijkt dit niet meer het geval te zijn.

In verband met de goud- en deviezenvoorziening valt de opname te vermelden van de nieuwe lening van 50 miljoen dollar (2,2 mrd fr.) bij de Import-Exportbank. De toepassing van de bilaterale betalingsaccorden had een toename tot gevolg van het goudincasso bij de Nationale Bank van 548 miljoen fr. Driehonderd miljoen hiervan werden door Frankrijk betaald. Onze Zuiderburen stellen nochtans alles in het werk om het betalingsverkeer met België in evenwicht te brengen. Aldus kunnen de Belgische toeristen, die zich naar Frankrijk willen begeven, sinds 5 April jl. bij de Nationale Bank reizigerscheques bekomen aan de koers van 0.143 Bfr. voor 1 Frfr. (verhouding van de pariteit van de Franse franc tegenover de dollar op de vrije markt van Parijs en de officiële pariteit van de Belgische franc tegenover de dollar), d.i. merklijk beneden de officiële pariteit en zelfs, kosten van aankoop niet meegerekend, onder de koers van de Frfr. op de zwarte markt te Brussel (zie hieronder), waar vele toeristen een bijkomende voorraad deviezen opdeden.

Verder kan gewezen worden op het nieuwe handels- en betalingsaccorder tussen België en Engeland, dat op 12 Maart te Londen werd gearafeerd. De onderhandelingen hadden een moeizaam verloop, daar Engeland kost wat kost verdere goudafvloeiingen naar België wilde beletten en voorlopig niet in staat is door verhoogde uitvoer het betalingsverkeer tussen het sterlinggebied en de Belgische monetaire zône in evenwicht te brengen. De Belgische vertegenwoordigers weigerden anderzijds de credietmarge te verhogen omwille van het inflatorisch effect in het binnenland. Er werd dan principieel overeengekomen, dat beide partijen er naar zouden streven zo spoedig mogelijk evenwicht te brengen in hun betalingsverkeer; om dit te bereiken zal:

1. de uitvoer van de Belgische monetaire zône naar de landen van het sterlinggebied licht verminderd worden;
2. de betalingen van landen buiten het sterlinggebied aan België beperkt worden tot 3 miljoen pond;
3. het rythme van de Belgische uitvoer naar het sterlinggebied geregeld worden volgens de mogelijkheden van uitvoer van de sterlinglanden;
4. de uitvoer van het sterlinggebied naar de zône van de Bfr. gestimuleerd worden.

Zwarte Markt van goud en deviezen te Brussel. (koersen in Bfr.)

	Officiële pariteit	27/2/48	31/3/48
Gouden \$	74,206	187 $\frac{1}{2}$	165
Gouden £	361,13	960	865
Zw. franc	10,127	14	13 $\frac{1}{2}$
Papieren £	176,625	130	133 $\frac{1}{2}$
Papieren \$	43,83	56 $\frac{1}{2}$	55 $\frac{1}{2}$
Gulden	16,52	9	8,90
Franse franc	0,204	16 $\frac{1}{2}$	15,-

De hausse op de zwarte markt van goud en deviezen, welke ingezet werd met de devaluatie van de Franse franc, werd gedurende de eerste helft van de maand Maart

onderhouden door de onzekere internationale politieke toestand. De beweging bleek alsdan een internationaal karakter aangenomen te hebben. Het feit, dat de koersen te Brussel nochtans hoger lagen dan elders, bewijst dat er de vraag zeer sterk was. De ongegronde geruchten omtrent de devaluatie van de munten der vijf naties, die op de Conferentie van Brussel vertegenwoordigd waren, kwamen de tendens nog versterken. Tegen het einde van de maand verloren beide stimuli aan kracht (logenstraffing van devaluatie, rede van President Truman) en de markt nam een uitgesproken baisse-stemming aan.

De daling van de Franse franc gedurende de laatste dagen van de maand werd veroorzaakt door de reeds vermelde invoering van een speciale toeristenkoers.

Kapitaalmarkt.

- Het gebrek aan bedrijvigheid op de emissiemarkt kon ook in de loop van de maand Maart worden geconstateerd. Geen enkele belangrijke aandelenuitgifte viel te noteren. Een parastatale kredietinstelling trachtte 500 miljoen fr. kasbons 4½ pCt op 5 jaar te plaatsen tegen 99,5 pCt. De uitgifte bleek moeilijk van de hand te gaan.

Op te merken valt, dat identiek dezelfde emissie 6 maanden geleden op 3 dagen werd onderschreven. Een bewijs, dat de bovenstaande voorwaarden van uitgifte door de omstandigheden zijn voorbijgestreefd: de rentevoet blijft n.l. stijgen (zie rendementen hieronder). De hoge verbruiksuitgaven beperken nog steeds het spaarvolume en dit laatste komt maar moeilijk los voor investering in gevolge het lage rendement van de aandelen (gemiddeld 2,5 pCt) en de voortdurende koersdaling (vgl. 1947) van zowel aandelen als obligaties. Al deze factoren, alsmede het politieke en monetaire wantrouwen in de toekomst, werken het oppotten in de hand, dat zich vooral de laatste tijd weer onder de vorm van goud of sterke deviezen blijkt te verspreiden. Daartegenover staan de sterke kapitaalbehoeften zowel van de private als van de overheidssector. Gezien de toestand van de markt houdt bij de private bedrijven de politiek van uitgebreide interne financiering aan, terwijl de Overheid, zoals minister Eyskens voor de Senaat op 24 Maart verklaarde, zich noodgedwongen aan de omstandigheden moet aanpassen en het voorziene programma van openbare investeringen beperken.

Op de obligatiemarkt viel een lichte afbrokkeling in alle rubrieken te noteren. Het gemiddeld rendement van de schatkistcertificaten (minder dan 10 jaar looptijd) kwam hierdoor te staan op 4,68 pCt, dit van de langlopende staatsfondsen op 4,73 pCt en dit van de industriële obligaties op 5,60 à 5,80 pCt.

Evensals de vrije markt voor goud en deviezen kende de aandelenbeurs sinds de devaluatie van de Franse franc een verhoogde bedrijvigheid.

Bedrijvigheid van de aandelenbeurs van Brussel.

	Aantal verhandelde stukken (in duizendtallen)	Kapitalen (in miljoenen fr.)	Algemene beursindex 1936-'38 = 100
Einde Dec. 1947	12,2	10,9	140,2
Einde Jan. 1948	38,6	44,4	151,3
Einde Februari	44,4	50,9	160,4
Midden Maart	33,4	36,3	159,4
Einde Maart	23,5	28,0	157,1

De monetaire onrust ondersteunde de hausse tot half Maart. Daarna kregen de vroegere baissefactoren — laag rendement, zelf het gevolg van hoge sociale en fiscale lasten en sterke interne financiering en weinig in aandelen beleggingzoekend kapitaal — weer de overhand. Uiteindelijk liep de algemene beursindex met 2,1 pCt terug. Van de voorname rubrieken ondergingen alleen de koloniale aandelen een lichte hausse. De index van de buitenlandse waarden bleef stabiel. Op te merken viel de stijging van de Zuid-Afrikaanse goudmijnen en de Nederlandse plantages. Brussel.

V. VAN ROMPUY.

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK. Verkorte balans op 12 April 1948.

Activa.		
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	Hoofdbank f —) Bijbank " —) Agentsch. " 900,—	900,—
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art II, 1e lid. sub 3 van de Bankwet 1937 j ^e art. 4 van het Koninklijk besluit van 1 October 1945, Staatsblad No. F 204)		—
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden in gevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		2.000.000.000,—
Beleningen: (Incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand)	Hoofdbank f 140.924.187,46) Bijbank " 751.575,88) Agentsch " 5.195.689,97	
Op effecten, enz.	f 146.874.453,31	
Op goederen en celen	" 146.386.231,29) " 485.222,02	f 146.874.453,31
Voorschotten aan het Rijk (art. 16 van de Bankwet 1937)		—
Boekvoering op de Staat der Nederlanden in gevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		1.500.000.000,—
Munt en muntmateriaal:		
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 481.210.875,44	
Zilveren munt, enz.	" 3.059.679,99	484.270.555,43
Papier op het buitenland	f 314.955.900,—	
Tegoed bij correspondenten in het buitenland	" 157.609.891,85	
Buitenlandse betaalmiddelen	" 5.497.196,14	478.062.987,99
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds	" 77.420.505,15	
Gebouwen en inventaris	" 3.500.000,—	
Diverse rekeningen	" 197.487.030,12	f 4.887.613.432,—
Passiva.		
Kapitaal	f 20.000.000,—	
Reservefonds	" 12.452.579,46	
Bijzondere reserves	" 32.247.868,69	
Pensioenfonds	" 16.881.713,74	
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)	" 123.881.270,—	
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgifte)	" 2.899.917.665,—	
Bankassigaties in omloop	" 331.708,18	
Rekening-courant saldo's:		
a) Rijks Schatkist	f 986.271.997,07	
b) Geblokkeerde saldo's van banken	" 88.441.708,01	
c) Geblokkeerde saldo's van anderen	" 28.616.110,42	
d) Vrije saldo's	" 494.311.462,98	1.597.641.278,48
Diverse rekeningen	" 184.259.348,45	f 4.887.613.432,—

1) Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen f —

2) Waarvan aan Nederlands-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99) „ 39.529.875,—
Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten „ 147.070.350,50

BANK VAN ENGELAND.

(Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaalvoorraad	Govt. debts and Govt. securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie		Biljetten in Banking Dept.
				Totaal	Public deposits	
25 Dec. '46	0,2	1.449,1	1.450	1.428,2		22,1
24 Mrt '48	0,2	1.299,4	1.300	1.241,0		59,2
31 Mrt '48	0,2	1.299,3	1.300	1.245,9		54,4
7 April '48	0,2	1.299,3	1.300	1.246,6		53,6

Data	Gouden en zilveren munten	Govt. securities	Other securities		Deposits		
			Disc. and advances	Securities	Totaal	Public deposits	Banken
25 Dec. '46	1,3	311,8	13,6	15,8	346,5	10,3	278,9
24 Mrt '48	0,5	333,6	16,9	21,2	412,9	11,9	309,3
31 Mrt '48	0,5	341,1	14,4	25,9	417,6	9,0	314,3
7 April '48	0,5	346,9	9,0	19,3	411,6	11,8	308,4

DE NEDERLANDSCHE BANK.
 (Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegoeft bij corresp. in het buitenland en betaalmiddelen	Wissels, prom. enz. en open marktpapier	Belegingen
30 Dec. '46	700.876	4.434.786	100.816	103	153.109
1 Mrt '48	554.269	276.907	102.967	—	178.510
8 " '48	554.229	266.553	107.153	1	163.557
15 " '48	512.853	272.911	134.810	1	150.196
22 " '48	512.899	272.056	102.073	2	152.180
30 " '48	511.840	263.063	117.182	2	175.114
5 April '48	484.227	269.186	171.506	1	146.587
12 " '48	484.271	314.956	163.107	1	146.871

Data	Bankbiljetten in omloop	's Rijks Schatkist	Geblokkeerde saldi van banken	Geblokkeerde saldi van anderen	Vrije saldi
30 Dec. '46	2.744.151	1.099.855	90.071	43.706	590.158
1 Mrt '48	2.959.043	1.974.150	64.501	29.928	487.737
8 " '48	2.933.728	986.745	42.129	28.941	480.194
15 " '48	2.909.546	959.002	29.591	28.492	510.742
22 " '48	2.899.217	949.532	32.318	29.240	494.843
30 " '48	2.948.232	920.517	43.740	33.630	487.627
5 April '48	2.931.712	879.968	408.948	30.208	499.736
12 " '48	2.899.918	986.272	88.442	28.616	494.311

NATIONALE BANK VAN BELGIË.
 (Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Totaal van de goudvoorraad	Buitenlandse deviezen	Papier op België	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel en pasmunt	Vorderingen op de Staat
26 Dec. 1946	32.226	5.648	4.953	214	698	49.158
4 Maart 1948	25.424	12.878	6.914	1.016	526	53.485
11 " 1948	25.462	12.321	6.713	986	476	54.069
18 " 1948	25.982	12.948	6.074	1.009	439	51.681
24 " 1948	25.896	13.378	6.149	1.017	415	51.371
1 April 1948	25.936	13.178	6.376	989	368	52.336
8 " 1948	26.163	13.070	5.848	990	334	52.561

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi van de Schatkist	van anderen	Besluitwet van 6 Oct. '44
26 Dec. 1946	637	159.377	72.165	1	4.482	614
4 Maart 1948	637	168.071	79.846	5	6.015	496
11 " 1948	637	167.705	78.735	6	6.907	496
18 " 1948	637	165.966	77.793	6	5.939	494
24 " 1948	637	165.890	77.442	2	6.275	493
1 April 1948	637	166.868	78.547	2	6.174	492
8 " 1948	637	166.699	78.701	6	5.795	489

1) Waarvan 10.493 miljoen francs onbeschikbaar goudsaldo na herwaardering van de goudvoorraad (Besluitwet no. 5 van 1-5-1944).
 2) Waaronder begrepen de post „Emissiebank te Brussel”, ten bedrage van 64.597 miljoen francs.
 3) Deze post omvat: oude biljetten over te boeken op tijdelijk onbeschikbare of geblokkeerde rekeningen, en niet aangegeven oude biljetten.

BANK VAN FRANKRIJK.
 (Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaalvoorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan de Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettingskosten Duitsland
26 Dec. 1946	94.817	118.302	59.449	67.900	426.000
18 Mrt 1948	52.817	232.147	125.042	156.100	426.000
25 Mrt 1948	52.817	240.190	125.042	155.000	426.000
1 April 1948	52.817	226.818	125.042	154.100	426.000

Data	Bankbiljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Staat	Diversen
26 Dec. 1946	721.865	63.458	765	62.693
18 Mrt 1948	769.400	264.579	1.899	261.442
25 Mrt 1948	773.199	271.825	791	269.785
1 April 1948	774.916	263.550	521	261.769

STAND VAN 'S RIJKS KAS.

Vorderingen	31 Maart 1948	23 Maart 1948
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederl. Bank N.V.	f 908.579.684,87	f 951.614.596,91
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	1.597.609,32	491.460,87
Kasvorderingen wegens creditverstrekking aan het buitenland	—	—
Daggeldening tegen onderpand	—	—
Saldo der postrekeningen van Rijkscomptabelen	362.898.424,96	352.389.174,67
Voorschotten op ultimo Febr. 1948 a. d. gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	52.158.254,99	52.158.254,99
Vorderingen in rekening-courant op: Nederlands-Indië	724.576.884,39	723.381.023,60
Suriname	31.107.716,95	31.101.696,68
Curacao	7.221.034,10	7.065.116,13
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	—	—
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	—	—
Andere staatsbedrijven en instellingen	152.992.771,96	153.002.771,96

Verplichtingen	31 Maart 1948	23 Maart 1948
Voorschot, door De Nederl. Bank N.V. verstrekt	—	—
Voorschot, door De Nederlandsche Bank N.V. in rekening-courant verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	1418.484.300,—	1416.484.300,—
Schatkistbiljetten in omloop	—	—
Schatkistpromessen bij De Nederlandsche Bank N.V. in gevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	2.000.000.000,—	2.000.000.000,—
Schatkistpromessen in omloop (rechtstreeks bij De Nederl. Bank N.V. is geplaatst nihil) f 6.754,3 m/m w.o. garantie Bretton Woods f 785 mill.	5.969.300.000,—	6.003.900.000,—
Daggeldeningen	—	—
Muntbiljetten in omloop	147.827.318,50	146.472.382,50
Schuld op ultimo Februari 1948 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	—	—
Schuld in rek.-courant aan: Nederlands-Indië	—	—
Suriname	—	—
Curacao	—	—
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	11.393.753,32	11.172.775,18
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	466.122.793,46	471.630.552,71
Andere staatsbedrijven	5.797.944,82	5.797.944,82
Schuld aan diverse instellingen in rekening met 's Rijks Schatkist	2976.914.002,49	2989.337.784,83

ENIGE INDEXCIJFERS VAN DE INDUSTRIËLE PRODUCTIE IN BELGIË 1).

	1938 = 100	Met 1947	Juni 1947	Juli 1947	Aug. 1947	Sept. 1947	Oct. 1947	Nov. 1947	Dec. 1947
Algemene index v. d. ind. prod. 2)	96,6	93,5	90,3	91	93	101	103		
Steenkool	84,4	81,6	75,5	74,1	81,4	86,9	77,5	83,9	
Cokes	90,4	92,2	99,8	97,8	95,8	106,2	102,9	105,5	
Cement	94,5	79,2	100,7	95,8	88,8	108,2	105,4	105,1	
Ruw ijzer	113,1	112,7	116,6	109,1	96,7	134,6	133,8	146,5	
Ruw staal	120,2	122,2	126,7	119,8	110,1	154,4	136,5	152,4	
Afgewerkt staal	122,4	120,1	118,3	123,7	118,3	159,7	143,1	163,1	
Afgewerkt ijzer	68,4	69,2	56,5	53,6	70,7	72,1	96,5	71,5	
Vlas (spinnerij)	108,8	110,3	99,6	107,4	115,3	125,3	109,8	136,0	
Vlas (weverij)	90,7	107,7	105,3	74,8	80,2	84,2	78,1	76,9	
Katoen (spinnerij)	98,3	107,6	97,5	95,1	105,8	127,9	108,2	114,5	
Katoen (weverij)	138,4	139,8	133,8	123,9	137,8	153,9	133,8	146,2	
Wol (kammol, spinnerij)	156,8	144,9	113,2	105,5	161,7	197,2	169,8	171,3	
Wol (weverij)	143,4	142,3	145,4	129,8	154,9	150,5	120,3	119,0	
Vlakglas	96,0	88,3	89,7	86,2	92,6	90,6	109,8		
Holgias	107,1	103,1	110,1	105,6	107,8	114,7	134,3		
Papier	129,8	134,6	124,4	119,8	138,1	151,1	137,8		
Margarine	92,5	76,5	92,2	93,8	111,6	117,3	93,0	105,0	
Geraffineerde suiker	64,0	57,7	71,5	59,0	76,7	81,8	99,7	76,7	
Sigaren	38,8	35,1	43,7	39,7	49,8	61,4	60,9	58,6	
Sigaretten	129,8	151,0	134,4	148,5	193,1	138,8	97,3	129,8	

1) Bron: „Statistisch Bulletin” van het Nationaal Instituut voor de Statistiek. . betekent: de gegevens ontbreken. Gecorrigeerde gegevens zijn cursief gedrukt.

2) 1936—38 = 100 (Instituut voor Economisch en Sociaal Onderzoek (Leuven)).

*) Voorlopig cijfer.

Economisch-Statistisch Kwartaalbericht

Research-uitgave van
het Nederlands Economisch Instituut

Verschenen is de aflevering Maart 1948

UIT DE INHOUD:

Conjuncturele toestand van Nederland, België,
de Ver. Staten en Groot-Brittannië;

De economische toestand in Indonesië na
de politionele actie; de economische toestand
van West-Indië;

Internationale geld- en kapitaalmarkten; de
strijd tegen de inflatie;

Ontwikkeling van het Nederlandse kosten-
en prijsniveau in vergelijking met dat in
enkele andere landen

Jaarabonnementen f 6.50; voor abonné's „E.-S.B.” f 5.—
Telefoon 38340 — Rotterdam — Giro no. 8408

Nederlandsch Indische Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

N.V. A.T.O. — VAN GEND & LOOS

Geregelde vrachtauto-dienst

Nederland - Tsjecho-Slowakije

Vraagt inlichtingen bij onze 80 kantoren of bij van
Uden's Transport Bureau - Veerhaven 15 - Rotterdam

DE TWENTSCHE BANK N.V.

MAANDSTAAT OP 31 MAART 1948

Kas, Kassiers en Daggeldleningen	f	18.963.131,08
Nederlands Schatkistpapier	„	662.041.756,93
Ander Overheidspapier	„	576.567,—
Wissels	„	633.916,05
Bankiers in Binnen- en Buitenland	„	17.556.784,97
Effecten en Syndicaten	„	1.255.127,04
Prolongatiën en Voorschotten tegen Effecten ..	„	11.395.234,25
Debiteuren	„	104.083.041,03
Deelnemingen (incl. Voorschotten)	„	9.368.830,65
Gebouwen	„	3.500.000,—
Belegde Reserve voor Verleende Pensioenen ..	„	954.995,75
	f	830.329.384,75
Kapitaal	f	40.000.000,—
Reserve	„	12.000.000,—
Bouwreserve	„	3.000.000,—
Deposito's op Termijn	„	84.105.885,51
Crediteuren	„	673.665.741,58
Geaccepteerd door Derden	„	311.689,61
Overlopende Saldi en Andere Rekeningen	„	16.291.072,30
Reserve voor Verleende Pensioenen	„	954.995,75
	f	830.329.384,75

Reeds abonnee?

Vraag anders
proefnummer.

Tijdschrift voor Interne Bedrijfsorganisatie

bij Bkh. of rechtstr. aan Uitg. Schuyt N.V. Postbus 7 Baarn.

Beschikbare krachten

Jong Doctorandus in de Economie,
gespecialiseerd in de Accountancy, met veelzijdige
belangstelling, zoekt een interessante werkring. Br.
onder no. ESB 1182, bur. van dit blad, Postbus 42,
Schiedam.

Energiek, ervaren administratief leider

45 jaar, gedurende 25 jaren in het buitenland
zelfstandige, hoofdzakelijk administratieve functies
in tot Internationaal Concern behorende,
producerende en verkopende maatschappijen
bekleed hebbende, wenst te repatriëren en
zoekt passende werkring als

Assistent der Directie of iets dergel.

bij eerste klasse maatschappij.

Organisatorisch vermogen. Gewend groot per-
soneel leiding te geven. Gedegen kennis en
ruime ervaring op het gebied der moderne com-
merciële en bedrijfsadministratie en -organisatie.
Prima referenties. Momenteel in Nederland
verblijvend. Brieven onder no. ESB 1180

„Progressive and enlightened Management”
bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Vacatures

De Katholieke Nederlandsche Boeren- en
Tuindersbond vraagt

ACCOUNTANT

(lid N.I.V.A. of V.A.G.A.)

voor aangesloten coöperatieve instelling. Uitsluitend
schriftelijke sollicitaties met opgave van
levensloop, verlangd salaris, referenties etc. aan
het secretariaat, Raamweg 28, Den Haag.

De **K.L.M.** vraagt
voor haar Intern Accountants-
Bureau te 's-Gravenhage

1e Assistent-accountant

Vereist: examens N.I.v.A. t/m. Bedrijfshuishoudkunde
en ervaring in soortgelijke functie.
Sollicitaties, uitsluitend schriftelijk, onder vermelding
van dit blad, vergezeld van pasfoto, en copie
diploma's en getuigschriften aan Personeelszaken,
Postbus 121, Den Haag. Op enveloppe en briefpapier
te vermelden: „IAB.”

◆ **Vacatures** ◆

OUDSHOFF & BESANÇON
ACCOUNTANTS.

★
zoeken voor een leidende positie
bij hun kantoren in Ned.- Indië een

ACCOUNTANT
(Lid NIVA of VAGA)

★
Schriftelijke sollicitaties
Korte Vijverberg 2a, 's-Gravenhage

KANTOOR H. J. VOOREN

zoekt

**BELASTING
CONSULENT**

(Jurist of belasting-accountant)

voor zelfstandige positie in Nederl. Indië

★
Schriftelijke sollicitaties
Korte Vijverberg 2a, 's-Gravenhage

Bij het **ELECTRICITEITSBEDRIJF** der Gemeente **DORDRECHT** kan geplaatst worden een praktisch bedrijfseconoom, bij voorkeur

drs. in de economie

die een bijzondere belangstelling heeft voor de vraagstukken op het gebied der electriciteitsvoorziening.

Sollicitaties in te zenden aan de Directeur vóór 1 Mei 1948.

Herplaatsing wegens misstelling

Eerste Nederlandse Accountantskantoor van 1883 **MORET & STARKE** zoekt voor spoedige indiensttreding een

ACCOUNTANT, LID N.I.V.A. OF V.A.G.A.

als medewerker.

Bij voorkeur gespecialiseerd in vraagstukken van inrichting en administratieve organisatie. Bij gebleken geschiktheid goede vooruitzichten. Brieven aan het kantoor der Maatschap, Lyceumplein 19, Den Haag.

Nederlandse Economische Hogeschool

De Hogeschoolraad nodigt alle
ROTTERDAMSE AFGESTUDEERDEN

uit tot bijwoning van een lezing van

Dr. H. M. Hirschfeld

over

**De betekenis van het
MARSHALL-PLAN**

op Donderdag 22 April, 4 uur in de
Aula der Hogeschool, Pieter de Hooch-
weg 122, Rotterdam.

NA AFLOOP GEZAMENLIJK DINER

Opgave (waarna volledig programma
wordt toegezonden) vóór 19 April aan

Dr. F. A. de Graaff, Ch. de Bourbonlaan 16, Rotterdam

**EXAMEN
MODERNE
BEDRIJFSADMINISTRATIE**

(Mij. voor Nijverheid)

De inschrijving voor de opleidingscursus
voor het examen April 1949 staat vanaf
heden open.

Secretariaat: Postbus 800 Rotterdam

**Economisch - Statistische
Berichten**

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon: Redactie 38040, Administratie 38340. Giro: 8408.
Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam.
Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Econo-
mie, 14, Universiteitstraat, Gent.
Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5 Rotterdam (W).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26* per jaar,
voor België/Luxemburg f 28 per jaar, te voldoen door storting van de
tegenwaarde in francs bij de Banque de Commerce te Brussel. Overzeese
gebiedsdelen (per zeepost) en overige landen f 28 per jaar. Abonnementen
kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per
ultimo van het kalenderjaar.

Aangelehende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzee-
dijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de
Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon
69300, toestel 6).